

**Vem har mest
övertid?** s 3

**Resor kvittas mot
utsläppsrätter** s 4

**Dos av kultur ger
bättre hälsa** s 20

GUJOURNALEN

NR 2 | APRIL 2010

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Genomskådar hus

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GUJOURNALEN

EN PERSONAL- OCH NYHETSTIDNING
OM GÖTEBORGS UNIVERSITET

april

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031-786 10 29
allan.eriksson@gu.se

**REDAKTÖR &
STF ANSVARIG UTGIVARE**
Eva Lundgren 031-786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031-786 29 29
johan.wingborg@gu.se

GRAFISK FORMGIVNING & LAYOUT
Anders Eurén

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Magnus Pettersson, Barbara
Czarniawska, Anders Ekstrand,
Anna Frödeby, Kajsa Asklöf

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

TRYCK
Geson Hylte Tryck

UPPLAGA
5700 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år. Nästa nummer
utkommer den 12 maj

MANUSSTOPP
23 april 2010

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar
redaktionen.

Citera gärna, men ange källan.

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till redaktionen.

OMSLAG
Ingrid Martins Holmberg
Universitetslektor vid institutionen
för kulturvård
Foto: Johan Wingborg

REKTOR HAR ORDET

Satsning på forskning ska leda Europa ut ur krisen

EUROPEISKA KOMMISSIONEN har i dagarna lanserat Europa 2020-strategin som ska ta oss ur krisen och förbereda EU:s ekonomi för nästa årtionde. Kunskap, innovation och utbildning pekas ut som centrala drivkrafter. Ett strategiskt mål är att investeringarna i FoU (forskning och utveckling) ska öka från dagens 2 procent till 3 procent av EU:s totala BNP. Åtgärder för att förverkliga strategin ska vidtas på EU-nivå, men också på nationell nivå.

Strategin innebär att ännu större resurser som rör vår verksamhet kommer att samlas hos och fördelas av EU. Det är mycket viktigt att vi på Göteborgs universitet är aktiva och ser till att få vår del av kakan på områden där vi har goda förutsättningar och är konkurrenskraftiga.

Ett viktigt dokument som nyligen presenterats är *Preparing Europe for a new renaissance, a strategic view of the European research area*. I denna lyfts forskning inom sociala vetenskaper och humaniora fram som lika viktiga som teknik, medicin och naturvetenskap. Jag hoppas att man lever upp till detta. Tyvärr tycker jag att det i dokument och på seminarier snabbt blivit slagsida åt det naturvetenskapliga hållet. Jag hoppas jag har fel. För att lösa framtidens stora utmaningar behövs forskning på alla områden.

Framför oss ligger inom EU en rad nya satsningar på stora program som i många fall bygger på internationella samarbeten. Vi behöver rusta oss för att kunna påverka inriktningen av dessa program och inte minst vara med i ansökningarna. Vår nya förstärkta avdelning för forskningsservice bör framgångsrikt kunna stödja våra forskare i detta. Det är ju forskarnas kompetens och engagemang som bygger framgången.

FÖRETRÄDARE FÖR European University Association (EUA) talar ständigt om behovet av koppling mellan forskning och utbildning. I vår strategi säger vi också att en komplett miljö ska innehålla forskning, utbildning och samverkan med det omgivande samhället. Ändå är det alltför sällan utbildningen får någon större uppmärksamhet i EU-sammanhang, om det inte gäller master- eller forskarnivån. Det är förvånande eftersom det är grundutbildningen som skapar den bredd som krävs för att förverkliga kunskapsområdet. När kommer EU att öronmärka pengar för högskoleutbildning?

Ökad rörlighet mellan EU-länderna är däremot ett populärt ämne. Det kommer troligen att bli fler program av Erasmuskaraktär i framtiden. En

ny typ av doktorandsatsningar för att öka rörligheten är aktuella. Medel till forskarskolor ställs i utsikt och det talas om den treåriga forskarutbildningen. Hur blir det då med en fortsatt fyraårig utbildning i Sverige? Detta är en stor fråga som vi måste ta upp till diskussion på nationell nivå för att inte gå miste om de pengar som finns på europeisk nivå.

VÅRT BEROENDE AV EU är som synes stort. Ett aktuellt exempel är jämförande utvärderingar av utbildning och forskning. Det är viktigt att våra system i Sverige harmonierar med dem inom EU. Förhoppningsvis beaktas detta i det kvalitetsutvärderingssystem som regeringen kommer att lägga fram. Vi är faktiskt inte betjänta av två olika system.

PAM FREDMAN

3 Vilka får mest övertid?

Övertid ska endast ges i undantag. Men enligt en lista får 437 anställda betald övertid, vissa har mer än 150 timmar.

4 Mot ny klimatstrategi

Göteborgs universitet ska minska koldioxidutsläppen med 20 procent fram till 2015, enligt nytt förslag.

6 Rörligt och oklart!

Göteborgs universitets sätt att organisera sina utbildningar har stora brister, menar Ulf Dalnäs.

7 Mer stöd på engelska

Efter språkpolicyen kommer nu handlingsplanen för språk: lärare kan räkna med stöd och kurser.

9 Ny strategisk plan

Arbetet med strategisk plan för perioden 2011-2020 pågår för fullt. Den här gången ska anställda kunna följa och påverka processen på webben.

II Gästforskare sökes

Rektor satsar 30 miljoner kronor för att få hit fler internationella gästforskare.

I2 Vårt förhållande till hus

Byggnadsantikvarien Ingrid Martins Holmberg menar att alla hus har en historia, även betonghusen i förorten.

I5 Klas Östergren belönas

Sixten Heymans pris på 275 000 kronor går till ett författarskap som präglas av burleskt berättande.

I6 Besök i verkstaden

I den mekaniska verkstaden vid institutionen för fysik kan forskare få hjälp med specialinstrument.

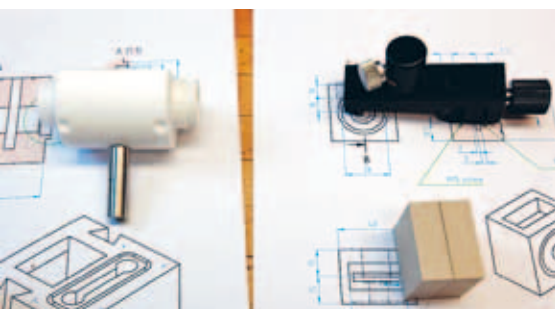

Gör en Harvard!

GU FÅR STORFRÄMMANDE den 21–22 april. Då kommer Nobelpristagaren i ekonomi, Elinor Ostrom, hit för att bland annat ge offentliga föreläsningar. Det är ingen tillfällighet, hon är god vän med bland andra Bo Rothstein. Vi lyckades nå henne för en intervju och vi har även talat med Anders Biel och Thomas Sterner om hur hennes teorier påverkat deras forskning. Elinor Ostrom framstår som en mycket spännande forskare som både teoretiskt och praktiskt överskridit gränser.

Även Göteborgs universitet vill bli ledande inom klimatområdet. Trots certifieringar och miljöprofil har andra internationella universitet tagit fram ambitiösare klimatstrategier. Men nu finns det ett förslag om att minska koldioxidutsläppen med 20 procent fram till 2015. Det är ett mycket tufft mål med tanke på att flygresor hela tiden har ökat, även om 2008 var ett rekordår. Lösningen stavas köp av utsläppsätter, vilket kan diskuteras, men utan kompensation kommer GU aldrig att bli klimatneutralt. Men det räcker knappast. Varför inte följa Harvard's exempel om att låta studenter och anställda fylla i en "sustainability pledge", som även omfattar livet utanför arbetstid?

EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON

18 Elinor Ostrom comes to Gothenburg

Who she is and why she is coming. Read more about the receiver of the Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel.

20 Kultur på recept

Vem vet, det kan bli verklighet om professor Gunnar Bjursell får som han vill.

24 Före och efter järnridån

Barbara Czarniawska om en utdömd teori som fått ny renässans.

Mest övertid

Företagsekonomer och samhällsvetare dominerar listan över personer som fått mest övertid under 2009. Många slog i taket på 150 timmar men i ett extremfall tilläts en företagsekonom jobba över 400 timmar.

GRUNDPRINCIPEN ÄR ATT övertid endast ska utnyttjas i undantagsfall. Den måste vara beordrad och man ska i första hand fråga den som frivilligt är beredd att jobba över. Arbetstidslagen och det allmänna löne- och förmånsavtalet (ALFA) begränsar uttaget av övertidsarbete till 150 timmar, men i vissa speciella fall kan detta tak överskridas om arbetsgivare och arbetstagarare kommer överens.

Förra året fick 437 personer utbetalt övertid, visar siffror från personalavdelningen som GU Journalen har tagit del av. På en 20-i-topp-lista finns bland andra sex statsvetare, fem psykologer och tre företagsekonomer.

Ulf Bjereld, prefekt på statsvetenskapliga institutionen, menar att institutionens lärare och forskare under flera år har varit mycket framgångsrika med att dra in externa forskningspengar.

– Men framgångarna har inneburit att det ibland varit svårt att frigöra tillräcklig bemanning för kursutbudet, vilket medfört ett ökat övertidsuttag.

Men även administrativ personal har fått dra ett tungt lass.

– Det olyckliga beslutet att i hast införa OH-modellen har inneburit ett administrativt merarbete, inte minst för en enhet med så mycket externfinansierad forskning som vi har.

Han framhåller att institutionen håller på att utlysa flera lektorsanställningar och att stärka bemanningen på ekonomisidan.

Men det finns personer som jobbat betydligt mer. Jan Edvard Skaug, som är lektor i företags ekonomi, hade förra året 410 timmar i övertid. Det gäller även universitetslektor Lars Walter som låg på 300 övertidstimmar. I dessa fall har arbetsgivaren och lärarna kommit överens om att gå över gränsen för övertid.

– Ja, det har varit extremt hård arbetsbelastning, säger Jan Edvard Skaug. Men alternativet

som vi ställdes inför var att antingen lägga ner verksamheten eller försöka lösa problemet. Jag ville inte att studenterna skulle komma i kläm. Nu har trycket börjat lätta och vi är igång med att anställa flera lektorer.

Den direkta orsaken är att flera av institutionens lärare har gått i pension, vilket förra året skapade ett akut läge, där det inte fanns några behöriga lärare som kunde undervisa vissa kurser.

– Det är många 40-talister som går i pension och det borde gå att planera verksamheten lite bättre. Men det finns en tröghet i systemet som gör att det tar nästan två år att anställa en behörig lektor.

MEN TROTS DET höga arbetstempot känner Jan Edvard Skaug ingen oro för sin hälsa.

– Nej, jag är van att jobba hårt. Inom näringslivet brukade jag ligga på 70–80 timmar per vecka.

Handelshögskolans kanslichef Håkan Berg känner väl till överenskommelsen med Jan Edvard Skaug.

– Jag vet om att han arbetat mycket. Om man utnyttjar en arbetstagarare mer än 150 timmar måste man verkligen ha fog för det. Det är arbetsledningens bedömning i detta fall. Eftersom det finns en överenskommelse mellan Jan och arbetsledningen bryter vi inte mot regelverket men det är självklart ingen hållbar situation.

– Av kompetensskäl tvingas ledningen vända sig till den egna lärarkåren för att lösa en uppkommen situation. Om någon blir sjuk kan det vara lättare att be någon som haft kursen tidigare att ta över istället för att ta en ny, oerfaren lärare.

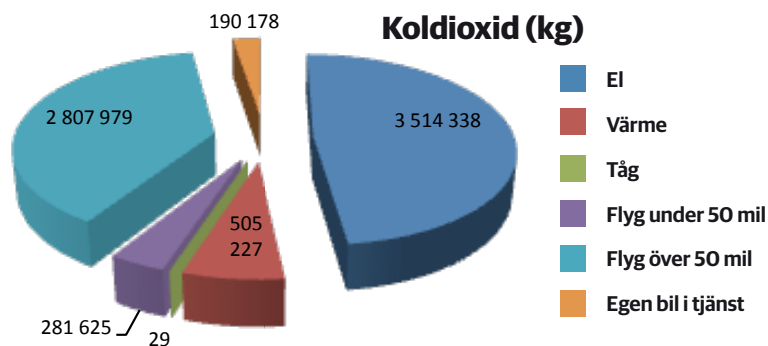
Men enligt Saco har institutionen inte fått grönt ljus att överskrida övertidstaket i den här omfattningen.

– För nästan tre år sedan gav facket ett ok till övertid under en begränsad period som en engångsföreteelse under speciella förhållanden. Någon stående överenskommelse finns inte så det förefaller vara ett regelbrott mot gällande arbetstidsavtal, konstaterar Martin Selander, ordförande för Saco, som kommer att ta upp frågan till förhandling.

ALLAN ERIKSSON

ÖVERTID 2009

		Antal timmar	Utbetalt före skatt
Jan Edvard Skaug	Företagsekonomi ska inst.	410	174 837
Lars Walter	Företagsekonomiska inst.	300	105 960
Arne Jensen	Företagsekonomiska inst.	166	104 502
Barbro Löfnertz	Serviceavdelningen.	165	45 604
Birgitta Jännebring	Statsvetenskapliga inst.	150	48 721
Sverker Jagers	Statsvetenskapliga inst.	150	58 005
Jan-Erik Jönsson	Psykologiska inst.	150	56 250
Boo Johansson	Psykologiska inst.	150	86 331
Magnus Hermansson Adler	Inst. för pedagogik och didaktik	150	56 340
Andrea Spehar	Statsvetenskapliga inst.	150	48 205
Lars-Olov Persson	Psykologiska inst.	150	60 721
Unni Bonnedal	Psykologiska inst.	150	54 111
Thomas Karlsohn	Inst. litteratur, idéhistoria o religion	150	54 165
Jan Turvall	Statsvetenskapliga inst.	150	76 281
Anna Hannesdottir	Inst. svenska språket	150	67 665
Mikael Gilljam	Statsvetenskapliga inst.	150	76 526
Anna Maria Koziomtzis	Musikhögskolan	150	55 995
Kerstin Karlsson	Psykologiska inst.	150	63 165
Kerstin Wendt Larsson	Inst. för pedagogik och didaktik	150	59 160
Daniel Naurin	Statsvetenskapliga inst.	150	61 005

Trendbrott

» EFTER EN STOR ÖKNING under 2008 har koldioxidutsläppen 2009 minskat med 6,4 procent. Värme och el står för drygt hälften av utsläppen. Den andra stora delen utgörs av flygresor, där längre resor står för 38 procent medan flygresor under 50 mil står för 4 procent av de totala utsläppen. För tåg blev det totala utsläppet förra året endast 29 kilo, att jämföra med bilresor som bidrog till 190 000 kilo utsläpp. Genomsnittligt släpptes förra året 1,5 ton koldioxid ut per GU-anställd.

Klimatneutralt

Ett mål som kräver köp av utsläppsrätter

Göteborgs universitet ska minska sina klimatutsläpp med 20 procent fram till 2015. Då ska GU vara klimatneutralt, enligt ett nytt förslag till klimatstrategi.

- **ATT SIKTA MOT** att bli klimatneutrala 2015 är en stor utmaning, i GU:s fall att minska koldioxidutsläppen med 20 procent och klimatkompensera resten. Men om universitetet ska bidra till ett hållbart samhälle, då måste vi i ord och handling visa att vi tar ansvar för våra utsläpp och att vi lever som vi lär, säger miljöchef Eddi Omrcen som på rektors uppdrag har tagit fram ett nytt förslag.

Vi ligger långt framme men andra universitet, som Harvard, Yale, Köpenhamn och Kyoto, har kommit ikapp och formulerat tuffa klimatstrategier.

Men en minskning på 20 procent fram till 2015 kan bli ett tufft mål att nå. Förra året ökade utsläppen av koldioxid med 7 procent och den främsta orsaken var en rekordstor ökning av flygresor.

Komplex fråga

Eddi Omrcen menar dock att förutsättningarna för att lyckas den här gången är mycket bättre.

- Vi måste vända utvecklingen. På energisidan går det framåt och där har det över tid skett stora minskningar. Här kan vi visa att det går att spara pengar.

Men frågan är komplex och känslig. Det finns en intressekonflikt mellan å ena sidan att vara ett internationellt universitet där resor ingår i forskningssamarbetet, å andra sidan kravet att bidra till ett bättre globalt klimat.

Som en del av klimatstrategin föreslås en skärpning av den nuvarande rese- och mötespolicy. Det ska inte längre vara tillåtet att utan vidare flyga till Stockholm, Köpenhamn och Oslo, om det inte finns särskilda skäl. Resan måste kunna motiveras. Är resan kortare än 50 mil ska tåg eller buss vara förstahandsalternativet. Både Sahlgrenska akademien och Naturvetenskapliga fakulteten har redan en sådan policy.

Eddi Omrcen

Men om reglerna inte blir tvingande finns det inte en risk för att policyn blir verkningslös?

- Det handlar inte om att förbjuda resor utan om att försöka minska slentrianmässigt resande. Vi ska inte ha piskor och pekpinnar utan jobba mer med goda exempel och visa på fördelarna med att använda smartare mötes-teknik. Det handlar också om att förändra sociala normer och värderingar. Samtal vid lunchborden har större effekt än förbud.

- Måste alla åka iväg på mötet i Stockholm eller till konferensen i Kuala Lumpur? Kan man videokonferera istället?

Eddi Omrcen framhåller att resor också

är en viktig arbetsmiljöfråga.

- Hur många tycker egentligen att det är kul och häftigt att flänga runt i världen? Det är tröttnande, tidsödande och orsakar jetlag.

” Hur kul och häftigt är det att flänga runt i världen? ”

FN:s riktlinjer

För att nå målet att GU ska bli klimatneutralt krävs en klimatkompensation. Preliminära beräkningar visar att det handlar om en årlig kostnad på mellan 700 000 och 2,7 miljoner kronor.

Men att köpa utsläppsrätter har kritiserats, både moraliskt och ekonomiskt, men framför allt för att inte ge tillräckliga effekter. Dessutom har en del obskyra företag profiterat på den växande marknaden, vilket lett till en allmän misstänksamhet.

Men det finns seriösa alternativ. Eddi Omrcen har tittat på företag som utgår ifrån FN:s riktlinjer om "Gold Standard", där pengarna går till projekt i utvecklingsländer. I det arbetet ställs krav på att effek-

Kairo tur och retur

» **UNDER 2008** ökade flygresorna dramatiskt, med hela 40 procent. 2009 gick flygresorna ner men ligger ändå på en högre nivå än de senaste åren. Flygsträcka per anställd blir drygt 700 mil, vilket motsvarar en resa tur och retur till Kairo. En positiv trend är att tågresor ökar och att resor med egen bil i tjänst minskar. Inget slår tåget som miljövänligt alternativ. En resa Göteborg-Stockholm med flyg ger 30 000 gånger högre utsläpp än med tåg.

Antal kilometer per färdstätt och anställd

» **GU:S ANSTÄLLDA** flyger alltmer i tjänsten, men 2009 minskade flygresorna något jämfört med 2008.

■ Egen bil i tjänst
■ Tåg
■ Flyg inrikes
■ Flyg utrikes

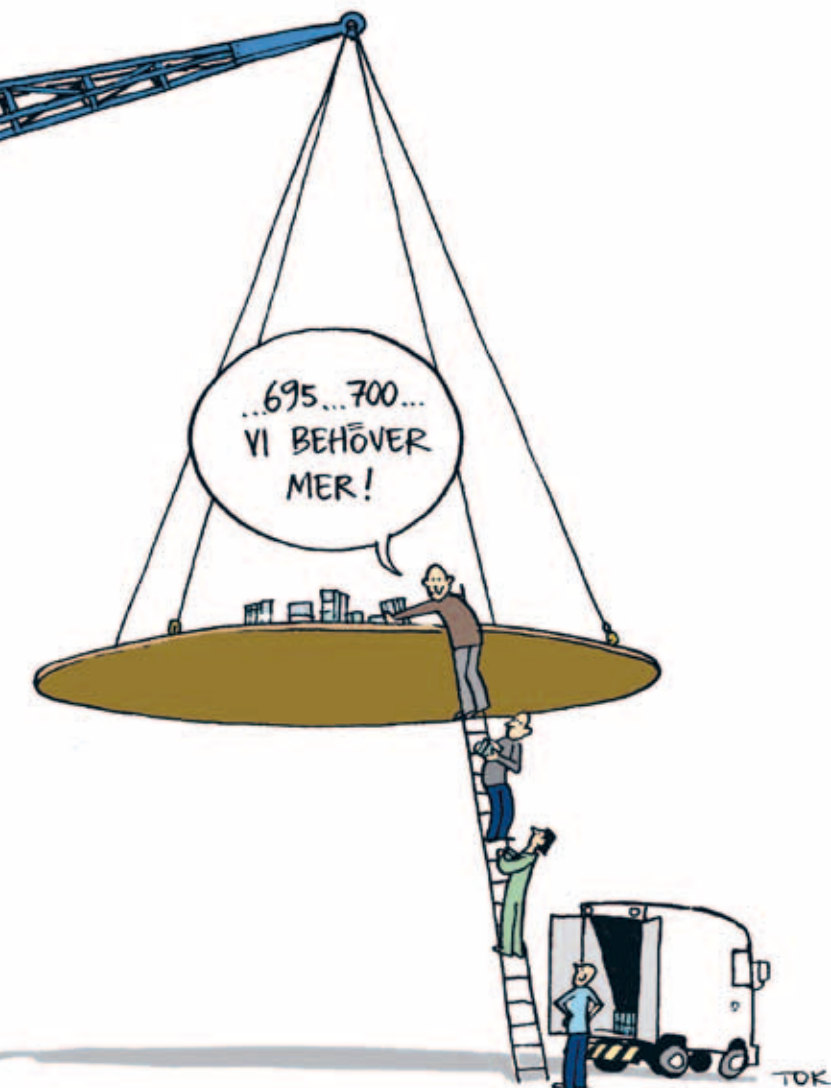
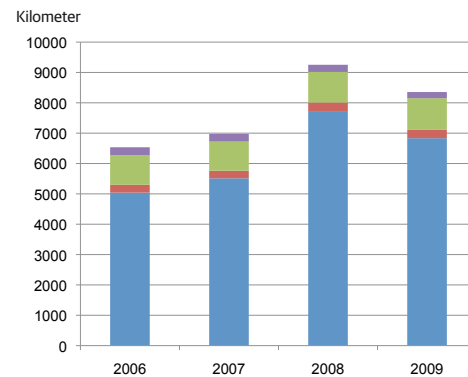

ILLUSTRATION: TOMAS KARLSSON

terna leder till en faktisk kompensation av koldioxidutsläppen, bidrar till förnyelsebar energi, god social utveckling samt att de gynnar småskalighet.

– Vi måste kunna ställa höga krav och visa att våra kronor faktiskt bidrar till en minskning av koldioxidutsläppen med lika mycket som vi släpper ut. Vi kan inte köra någon low budget, utan 2,7 miljarder kronor är det bästa alternativet, vilket i relation till GU:s omsättning på 4,6 miljarder inte är mycket pengar att dividera om.

Flera klimatforskare medverkade på en hearing i Vasaparken och alla var positiva till klimatstrategin och har tackat ja till att ingå ett kommande klimatråd.

Närmast ska förslaget diskuteras i olika ledningsgrupper och ute på remiss. Förhoppningsvis kan rektor fatta beslut i frågan före sommaren.

ALLAN ERIKSSON

Klimatstrategi

2008 släppte GU ut 7 800 ton koldioxid från resor, el och värme. En minskning med 20 procent fram till 2015 innebär en reduktion på 1 560 ton koldioxid per år. Resor och energi står för ungefär lika stora delar av utsläppen. Men det finns andra klimatsparande åtgärder:

- inslag om hållbar utveckling i alla utbildningar
- grön IT
- miljövänligare inköp
- klimatsmarta menyer.

Men hur mycket är egentligen 7800 ton koldioxid?

- 1 560 resor tur och retur till Thailand
- 4 588 823 hamburgare på Max hamburgerrestaurang
- 1 300 svensks årsmedelsutsläpp, som i sin tur motsvarar utsläppen från ett samhälle av Marstrands storlek.

ENKÄT

Vad tycker du om den klimatstrategin?

Sverker Jagers
Lektor i statsvetenskap

– **ATT PÅVERKA** människors val och värderingar är nödvändigt för att minska mänsklighetens påverkan på klimatet. Här kan GU:s nya klimatstrategi fylla viktiga funktioner, inte minst genom att skapa diskussioner och väcka tankar vid lunchborden. Till exempel reser vi miljöforskare förmodligen mest av alla och det kan vara nyttigt för oss att behöva motivera våra resvanor och tänka igenom om vi kan forska på andra sätt.

Kristina Sahlqvist
Adjungerad professor i design vid Högskolan för Konst och Design

– **DEN ÄR MYCKET BRA.** I Konstnärliga fakultetens handlingsplan för miljö och hållbar utveckling är målet att genomföra universitetets gemensamma handlingsplan och att integrera miljö och hållbar utveckling i alla utbildningar på grundnivå och avancerad nivå. Det finns ett stort engagemang för hållbar utveckling inom forskning och forskarutbildning.

Helene Wåhlander
Universitetsadjunkt vid institutionen för mat, hälsa och miljö

– **DET ÄR UTMÄRKT ATT** GU arbetar fram en klimatstrategi och att rektor uttalar sig och poängterar att klimatneutralitet kräver stora beteendeförändringar hos universitetets anställda och studenter. De åtgärdsområden som finns i utkastet är en bra början för det fortsatta arbetet med klimatstrategi, mål och handlingsplan. Förslaget att bilda en klimatpanel med forskare inom området är också en bra idé.

Christian Munthe
professor i filosofi

– **GRUNDTANKEN MED** klimatstrategin är bra. Det finns inga skäl att inte även universitet ska bidra till detta viktiga arbete. Men den är ännu otydlig när det gäller kopplingen mellan målen för strategin och hur det kopplar till de åtgärder som föreslås och det övergripande klimatarbetet internationellt och nationellt. Det är också viktigt att den får en utformning som enkelt kan få en bred acceptans.

10 år

» **SÅ MYCKET FYLLER** Rättigheter och skyldigheter, regelsamlingen för studier vid Göteborgs universitet, som nu dessutom har reviderats. Regelsamlingen är sammansatt av Studieregelkommittén och har till uppgift att precisera och komplettera det befintliga allmänna regelverket för att skapa ett lärosäte där alla behandlas lika.

Uppsatser om arbetarkultur belönas

» **CENTRUM FÖR ARBETARKULTUR** utlyser två stipendier på 2 500 kronor vardera till uppsatsskrivare som bidragit till kunskapen om arbetarkultur i samtiden eller det förflutna.

Uppsatserna ska handla om ämnen som berör LO-kollektivets medlemmar, exempelvis arbetarhistoria, arbetsliv, familj och fritid, boende och politik, samt vara skrivna läsåret 2009/2010. Aktuella samtida ämnen är lika välkomna, exempelvis segregationen i den moderna staden, de nya svenskarnas villkor eller

arbetare i litteratur, konst och media som film eller teve. Sista inlämningsdag är 31 augusti 2010.

För frågor och vidare information, kontakta Birgitta Skarin Frykman, 031-786 1976, Birgitta.Skarin-Frykman@ethnology.gu.se.

Den ideella organisationen Centrum för arbetarkultur drivs gemensamt av ABF Göteborg, Göteborgs Arbetareförening, LO Göteborg och Göteborgs universitet.

"Vi har ingen koll"

Rörigt, ineffektivt och överskådligt. Utredaren Ulf Dalnäs har granskat hela utbildningsorganisationen vid GU.

INFÖR EN FULLSATT SAL 10 i Vasaparken i slutet av februari, presenterade Ulf Dalnäs, som tidigare var utbildningsledare på Konstnärliga fakulteten, utredningen UUS10, som står för *Utredningen för bättre utbildningssamordning 2010*.

Han hade väntat sig ett kompakt motstånd, att folk skulle ha rest sig upp i bänkarna och protesterat vilt. Men det gjorde ingen.

– Det är ett ganska känsligt material. Men jag fick inte en enda negativ synpunkt, vilket förvånade mig. Det som jag beskrivit verkar vara en sann bild av verkligheten, säger han.

BILDEN STÄMMER VÄL överens med den utredning som Eskil Frank och Birgitta Sandström gjort: GU är stort, decentraliserat, fakultetsstyrt, vitalt, spännande och jätterörigt.

I direktivet för uppdraget står det att det saknas en total överblick centralt och gemensam standard för kvalitetssäkring. Detta leder till "betydande merarbete", vilket enligt ledningen innebär att GU "måste samordnas bättre och styras mot gemensamma mål".

Ulf Dalnäs har varit ute och intervjuat fakulteter, institutioner, gemensamma förvaltningen, externa aktörer och jämfört med andra lärosäten nationellt och internationellt.

Men som Ulf Dalnäs snabbt konstaterat är det inte fel på personerna utan på strukturen.

– Det är väldigt stora frågor som utredningen ska ge svar på, men det allra viktigaste är helheten. Det är oerhört viktigt att värna om den stora mångfald som finns inom kurser och program, men hur kan man ge ett optimalt stöd och var ska det stödet finnas?

Ulf Dalnäs påpekar att utredningen också måste ta hänsyn till alla förändringar som sker i omvärlden, inte

Ulf Dalnäs tycker att vi ska ta vara på bredd och mångfald istället för att slösa energi på splittring och fragmentisering.

– Trots den mörka bild jag har fått fram så finns det ett stort engagemang på GU som är helt fantastiskt. FOTO INES SEBALJ

minst Autonomiutredningen och förslaget om att införa studieavgifter.

– Det kollegiala beslutsfattandet har aldrig varit mer hotat. Det bör värnas och stärkas, menar Ulf Dalnäs. I grunden handlar det om hur universitetet ska styras. Hur ska man kombinera det kollegiala beslutsfattandet, som går tillbaka till den humboldtska traditionen, och kravet på förvaltningsstyrning? Det ligger ett stort värde i att bevara en tusenårig kvalitetssäkring, att de som har kompetens i ämnet också måste vara de som fattar beslut.

- VI ÄGNAR MYCKET TID åt regler och lägger samtidigt ner tid på att inte följa dem. Det är ett enormt slöseri. Ett universitet kan man bara styra med normbildning och gemensam kommunikation, säger Ulf Dalnäs som menar att den svagaste länken är internkommunikationen.

– Alla klagar på att de inte får någon information. Ändå har det aldrig tidigare producerats så mycket interninformation.

I sin kartläggning har Ulf Dalnäs beskrivit alla 12 stödprocesser till program och kurser: bland annat information, utveckling av kursplaner, rekrytering, antagning, kvalitet och studentstöd. Sedan har han kartlagt hur varje nivå jobbar med respektive process, då ett komplicerat och svåröverskådligt mönster framträder.

– Det var värre än jag hade förställt mig. Det borde vara klart var stödet finns men det är det inte. GU rymmer flera myndigheter inom en och samma myndighet.

Dessutom finns det otaliga beredningar, nämnder, grupper och kommittéer som alla jobbar med kursutveckling – fast ofta utan koppling till helheten, menar Ulf Dalnäs.

– Om en student läser på flera institutioner samtidigt blir det extra jobbigt.

EN VANLIG REAKTION som Ulf Dalnäs har stött på när han varit ute är: "Du är inte den första som sagt det här."

– Det verkar finnas en bitterhet och uppgivenhet över att så många utredningar inte har lett till några konkreta förändringar utan blivit liggande i byrååldorna. Självbildningen är svag och alltför ofta talas det om Göteborgs universitet i termer av "dem". Lärare och forskare talar ofta illa om administrationen och tvärtom. Detta måste vi sluta med!

Ulf Dalnäs vill hellre peka på fördelarna med lite mer samarbete och samordning. På köpet får vi en bättre kultur.

– Vi får bättre program, högre kvalitet och framför allt en dragligare arbetsmiljö och ett roligare jobb.

Nästa steg är att föreslå åtgärder. – Då kan nog motståndet komma smygande. Rapporten ska vara klar i slutet av maj.

ALLAN ERIKSSON

Nominera pristagare

» **NU ÄR DET DAGS** att nominera lärare till Göteborgs universitets stora pedagogiska pris 2010. Varje år ges två priser: ett individuellt och ett lagpris. Priset delas ut under högtidliga former på doktorspromotionen till hösten. Syftet är att premiera lärare som utvecklat och genomfört en kurs eller utbildning på ett föredömligt sätt som kan inspirera andra. Pristagarna ska också presentera sitt undervisningsätt vid ett senare seminarium. Senast den 5 maj ska förslagen vara inne. Mer information hittar du på: www.gf.adm.gu.se/kvalitetsarbete.

Användarundersökning

» **DEN 13 APRIL - 5 MAJ** genomför UB en användarundersökning. Syftet med enkäten är att bidra till att förbättra servicen för forskare, lärare och studenter. Frågorna rör tre områden; lokaler, service och resurser. Enkäten kommer att gå ut via e-post till GU:s forskare och studenter. Den kommer även att finnas tillgänglig på UB:s webbplats, medarbetarportalen och studentportalen. Sammanställningen av svaren beräknas vara klara till hösten.

ILLUSTRATION: TOMAS KARLSSON

En handlingsplan för språklig mångfald

Fler språkkurser för lärare och mer engelsk information till dem som inte kan svenska - det är två punkter i universitetets första handlingsplan för språkfrågor.

Nästa steg blir en enkät till GU:s lärare för att kartlägga hur många som undervisar på engelska och vilket språkstöd de behöver.

REDAN 2006 antog Göteborgs universitet som ett av landets första lärosäten en språkpolicy. Syftet var att "öka den språkliga medvetenheten hos alla som studerar eller arbetar vid universitetet". Först i fjol klubbade riksdagen en svensk språklag.

Men språkpolycyn har förblivit ett dokument med fina ord – fram till slutet av februari då rektor spikade universitetets första handlingsplan för språkfrågor någonsin.

Språkfrågor engagerar och lockar fram starka åsikter och arbetet med handlingsplanen har dragit ut på tiden. Till dem som tagit fram den hör Pernilla Danielsson, internationell koordinator vid GU. Hon ser den som ett första steg på väg mot en ökad språklig medvetenhet vid universitetet.

– Det är viktigt att alla synpunkter kommer fram, även de kritiska, säger hon.

Planen består av fyra delar med åtgärder för information och kommunikation, för pedagogisk utveckling, för personalen och för studenterna. Åtgärderna är riktade till olika instanser på universitetet: till centrala enheter som studentavdelningen, till fakultetsnämnder, till chefer och enskilda tjänstemän. Ett övergripande mål är

att främja språklig mångfald.

Ett axplock ur åtgärds paketet: Alla mejl ska skrivas på engelska och svenska så att gästforskare och andra inte missar viktig information. För alla kurser och program vid GU ska finnas en svensk och en engelsk beskrivning så att utländska studenter och andra lättare kan informera sig om universitetets utbildningar.

Men inom vissa vetenskapsområden har engelska blivit helt dominerande. Hur stort problem är det?

– Det ingår i den tredje uppgiften att varje forskare förmedlar sin forskning på svenska. Men visst finns här ett problem, dock är det inte lätt att hitta en central lösning. Problemen ser olika ut beroende på forskningsområde. Jag har känslan av att rädslan för domänförlust är särskilt stor i Skandinavien, säger Rhonwen Bowen, universitetslektor i engelska vid Göteborgs universitet.

Språkplanen handlar heller inte bara om att höja nivån på engelskan.

– Språklig mångfald är viktig, men engelska är oftast ett första steg eftersom det har en stor genomslagskraft om det inte finns ett annat givet andraspråk, säger Pernilla Danielsson.

DET INNEBÄR till exempel att viktiga skyltar på universitetet, vid sidan av svenska, kan vara på franska, tyska eller ett annat språk i miljöer där engelskan inte är så framträdande.

Men det betyder också att medvetenheten om svenskan ska utvecklas, i linje med språkpolycyn som slår fast att svenskan är universitetets officiella kommunikationsspråk. I hand-

lingsplanen lyfts därför personalens och studenternas egen språkanvändning fram.

UNIVERSITETSLEKTOR Rhonwen Bowen undervisar under vårterminen på kursen *English as the medium of instruction – professional teaching skills*, en del i det utökade utbudet av kompetensutvecklande språkkurser. Att intresset är stort märktes inte minst när information om kursen skickades ut i november i fjol.

– På ett dygn fick vi in 60 anmälningar, säger Rhonwen Bowen.

Hon betonar att språkplanen ytterst handlar om att höja den språkliga nivån för kvalitetens skull.

– Kvalitet är ett nyckelord för oss. Om lärarna behöver hjälp så ska de få det och därför är det viktigt att kartlägga såväl behov som förekomst och attityd till undervisning på annat språk än svenska, säger Rhonwen Bowen.

Därför går en enkät ut till universitetets samtliga lärare i maj. Rhonwen Bowen och Pernilla Danielsson har tagit fram enkäten, som bygger på aktuell forskning om undervisning på engelska inom högre utbildning i Europa:

– Vi vill ta reda på lärarnas attityder till undervisning på engelska samt deras behov av stöd för att kunna hantera den nya undervisningssituationen, säger Rhonwen Bowen.

GU:s språkpolicy och språkplan

Språkpolycyn spikades i juni 2006. Anna Nordling vid Humanistiska fakulteten var ordförande för arbetsgruppen med representanter för fakulteter och centrala enheter vid GU.

Den nya språkplanen bygger direkt på språkpolycyn, vars viktigaste punkter är:

1. Officiellt kommunikationsspråk vid GU ska vara svenska.
2. Antalet kurser på engelska ska utökas.
3. GU ska eftersträva språklig mångfald.
4. Forskningsresultat ska spridas till det omgivande samhället på klar och begriplig svenska och engelska.
5. GU ska vara internationellt synligt.

Ett utkast till språkplanen togs fram av en arbetsgrupp med representanter från olika fakultetsnämnder på uppdrag av Grundutbildningsberedningen och Internationaliseringsrådet. Därefter diskuterades den i olika instanser inom universitetet innan den slutligen fastställdes av rektor. För att poängtera språkets centrala roll i all undervisning kommer universitetet att utlysa 2011 till språkår.

MAGNUS PETERSSON

Tre nya tar plats

I förra numret presenterade vi nya lärare och studenter i universitetsstyrelsen. Den 1 maj slutar Margareta Alin Hegelund och Ann-Christin Bylund, istället föreslås tre nya externa ledamöter.

Du har utsetts till ledamot i Göteborgs universitets styrelse. Varför, tror du?

Vad har du för bild av Göteborgs universitet?

Vilka frågor ser du som särskilt angelägna att driva i styrelsen?

ANNA FALCK

Ålder: 43

Yrke: Vd för Bok & Bibliotek i Norden AB

Utbildning: Bland annat ekonomprogrammet vid Handelshögskolan

Bostadsort: Stora Höga

Intressen: Familjen, litteratur, kultur, ridsport och promenader med hunden

– Den frågan ska nog ställas till universitetets ledning, men jag hoppas att mina erfarenheter som vd för Bok & Bibliotek och ledamot i andra styrelser, bland annat Högskolan i Borås (fram till och med april i år) kan bidra till universitetets arbete.

– Jag har flera bilder av Göteborgs universitet. Kanske är det den stora bredden jag tänker på först, men lika mycket på den spetskompetens som finns med framgångsrik och prisbelönt forskning. Det är fantastiskt att Göteborg har ett så stort och välrenommerat universitet. Den höga ambitionen att samverka med omvärlden är också utmärkande. Själv har jag följt verksamheten på Jonsereds herrgård, som nu har blivit en välkänd och uppskattad arena för möten och kreativa samtal.

– Det är ännu för tidigt att uttala sig om angelägna frågor att driva i styrelsen. Först ska jag formellt bli invald i styrelsen och därefter hinna sätta mig in i styrelsens arbete. Det är ett hedrande och mycket spännande uppdrag som jag ser fram emot.

LARS HJÄLMERED

Ålder: 33

Yrke: Riksdagsledamot för Moderaterna

Utbildning: Civilingenjör

Bostadsort: Göteborg

Intressen: Litteratur, träning och matlagning

– Min erfarenhet av politik och min inblick i politiskt beslutsfattande är sannolikt huvudskälet till att jag tillfrågades. Ett universitet påverkas av politiskt fattade beslut om bland annat resurser och lagar. Mina erfarenheter borde därför kunna komplettera andra styrelsemedlemmars erfarenhet från akademi och näringsliv.

– GU är ett universitet med en enorm bredd inom utbildning och forskning. Jag har själv läst flera kurser på universitetet som på ett bra sätt kompletterat min Chalmersutbildning. Roligt är också att universitetet har många forskare och forskargrupper som väcker stor respekt för sin forskning nationellt och internationellt. Detta stärker universitetets attraktionskraft bland både studenter och forskare.

– Universitetet har flera viktiga utmaningar framför sig. En av dessa är att fortsätta locka duktiga personer till sina utbildningar. Detta kommer att bli särskilt angeläget under de kommande åren då ungdomskullarna blir mindre, fler personer arbetar då konjunkturen stärks och då avgifter för utomeuropeiska studenter är under införande.

LÄRKE JOHNS

Ålder: 42 år

Yrke: Myndighetschef för Krus, Kompetensrådet för utveckling i staten

Utbildning: Leg. psykolog

Bostadsort: Stockholm

Intressen: Åtskilliga, bland annat frisk luft och löpning

– Som psykolog har jag arbetat många år med utveckling av kunskapsorganisationer och ledarskap. Idag arbetar jag strategiskt med statens kompetensförsörjning. Det handlar om att anställda på universitet och andra myndigheter ska ha rätt kompetens för att lösa sina uppdrag – idag och imorgon. Det tror jag är en bra bakgrund för att kunna bidra till universitetsstyrelsen.

– Jag har under åren träffat åtskilliga lysande akademiker som utbildats i Göteborg. Men framför allt är det mitt intryck att Göteborgs universitet ligger långt framme när det gäller att delta aktivt i den samhällliga dialogen. Ur mitt perspektiv är det också intressant att lärosätet lyckats profilera sig så väl inom just stats- och genusvetenskap.

– Ska universitetet kunna leverera högklassig utbildning och forskning är det A och O att man håller fokus på ledarskap och främjar en innovativ kunskapsmiljö. Jag tillhör för övrigt dem som anser att ledarskap är alldeles för viktigt för att enbart överlåtas till chefer; det bör i någon bemärkelse även ligga i rollen som forskare, lärare, medarbetare och studerande. En annan förutsättning är bärkraftiga relationer till omvärlden. Där är två områden jag gärna medverkar till att hålla fokus på.

Strategi med sikte på 2020

Hur ska Göteborgs universitet se ut 2020? Det kan du som medarbetare vara med och påverka.

För snart sätter arbetet igång med ett nytt långsiktigt strategidokument. Meningen är att alla ska kunna ta aktiv del av processen på nätet.

DE NYA STRATEGIN ska börja gälla 2013.

– Det är så mycket på gång just nu som kommer att påverka universitetet att vi inte vill jäkta fram en strategi, förklarar prorektor Margareta Wallin Peterson. Vi håller ju på med en utvärdering om universitetets forskning, Red10 och en granskning av utbildningsprogrammen, Blue11. De stora forskningssatsningar som gjorts på senare år ska också utvärderas, exempelvis de åtta styrkeområdena och de 40 nya postdoktorstjänsterna. Till detta kommer flera propositioner i vår, liksom förslaget på en mindre reglering av universitetet från autonomiutredningen.

TIDIGARE VAR DET riksdag och regering som bestämde hur mycket statliga medel som lärosätena skulle satsa på olika fakultetsområden. Men i och med att universitetet numera själva kan bestämma fördelningen har strategiarbetet fått en helt ny betydelse, påpekar Sverker Sörlin, professor på KTH och ledamot av universitetsstyrelsen.

– Det gäller att fundera över vad framgång och kvalitet är för något samt hur detta kan stimuleras. Universitetet kan idag på ett helt nytt sätt använda budgeten som ett verktyg i planeringen och styra resurser och rekryteringar. Satsningarna på Handelshögskolan, exempelvis den nya professuren i design management, är ett tydligt exempel på hur bra det kan gå om man vet vart man vill komma. Den som vill synas internationellt måste helt enkelt upp i en viss division och det verkar Handelshögskolan vara på väg att lyckas med.

FÖR ATT GÖRA DET MÖJLIGT för studenter och anställda att påverka strategiarbetet kommer en hemsida att skapas där alla ska kunna följa processen och komma med åsikter.

Det är så mycket nu som kommer att påverka universitetet. Det vore bara dumt att jäkta fram en ny strategi ...

Så småningom ska också en enkät skickas ut för att få in synpunkter.

– Det är nödvändigt att personal, studenter men också externa intressen involveras, påpekar Sverker Sörlin. Processen att ta fram en strategi är viktig men för att sedan kunna omsätta den i verkligheten på ett bra sätt måste medarbetarna känna att de kunnat engagera sig och fått göra sin röst hörd. Även om man inte kan få med alla måste huvuddelen av personalen tycka att strategin är bra

DET NYA STRATEGIDOKUMENTET, som ska gälla 2013–2020, är tänkt att ha en övergripande karaktär. Det ska vara enkelt med enbart ett fåtal mål för de tre huvuduppgifterna, forskning, utbildning och samverkan. Målen ska dessutom gå att mäta.

– Varje fakultet, UB och gemensamma förvaltningen ska sedan komplettera med rullande konkreta treårsplaner, förklarar Margareta Wallin Peterson. Det första året i planen blir lika med en verksamhetsplan som knyts till budgeten.

Arbetet på det långsiktiga strategidokumentet sätter igång i höst. Innan dess ska nuvarande forsknings- och utbildningsstrategier revideras, vilket ska resultera i ett dokument för övergångsperioden 2011–2012.

– Det uppdaterade dokumentet bygger i huvudsak på den befintliga planen, säger Margareta Wallin Peterson. Men den ska kompletteras med bland annat uppgifter om vilka åtgärder som har genomförts enligt tidigare planer och hur dessa har fungerat. En preliminär version

av planen för 2011–2012 ska presenteras för styrelsen den 10 juni och beslut fattas förhoppningsvis den 9 september.

Sverker Sörlin och Margareta Wallin Peterson tycker det är viktigt att låta medarbetarna följa arbetet med den nya strategin på webben. Så småningom ska en enkät skickas ut om hur de anställda ser på den långsiktiga strategin.

Ny strategi för GU

En arbetsgrupp, under ledning av prorektor Margareta Wallin Peterson, har av rektor fått i uppdrag att utarbeta en ny strategisk plan, som ska gälla 2013–2020. Planen ska vara övergripande med mätbara mål, detaljerna ska fakulteterna, UB och gemensamma förvaltningen bestämma i treårsplaner. En speciell hemsida för projektet kommer att skapas så att alla medarbetare kan följa arbetet och lämna synpunkter.

Ett övergripande strategiskt dokument för 2011–2012 kommer att tas fram under våren, för beslut av styrelsen 9 september. Det dokumentet grundar sig på nuvarande Strategisk plan 2007–2010 och Forsknings- och utbildningsstrategi 2009–2012.

I förra numret skrev vi om Red10.

Dags för Blue11

Efter Red10 kommer nu Blue11, en granskning av universitetets alla utbildningsprogram.

Bland annat handlar det om att fastställa gemensamma kriterier både för att inrätta, upprätthålla och avveckla program.

Första steget har redan tagits.

INTE BARA FORSKNINGEN behöver granskas. Den 8 mars fattade rektor Pam Fredman beslut om första steget i en utvärdering av också utbildningsprogrammen. Det handlar dels om att skapa de kompletta miljöer som beskrivs i forsknings- och utbildningsstrategin, där utbildning, forskning och tredje uppgiften ska gå hand i hand. Men också om en anpassning till Bologna-systemet, som betonar vikten av kvalitetssäkring.

– Blue11 står för *Better Learning in University Education 2011*, förklarar projektledaren Ulf Dalnäs. I en första vända handlar det om att skapa ett verktyg för hela universitetet som exempelvis fastställer vilka kriterier som ska gälla för att få starta ett program. Det kan handla om vetenskaplig eller konstnärlig kvalitet men också om studentinflytande, samhällsrelevans och om programmets internationella ställning. Det ska också finnas regler för upprätthållande och avveckling av program, vilket brukar vara svårare.

ATT GÖTEBORGS UNIVERSITET står i begrepp att granska också utbildningarna var ett av skälen till toppbetyget i HSV:s kvalitetsgranskning i höstas.

– Skilda utbildningsprogram kan vara av väldigt olika karaktär och det måste vi självklart ta hänsyn till. Vi vill också återanvända material som redan finns, exempelvis från ackrediteringar, för att inte skapa onödigt arbete. Men att vi har en gemensam standard är viktigt, inte minst när HSV kommer hit nästa gång för att utvärdera oss.

Det är Karin Fogelberg, utbildningsledare på UFL, som fått i uppdrag att utveckla verktyget.

Borde inte de fristående kurserna också kvalitetssäkras?

– Jo, det är klart, studenterna har rätt till samma utbildningskvalitet vad de än läser. Jag antar att det också kommer, men just nu är det programmen som universitetet koncentrerar sig på, säger Ulf Dalnäs.

HALLÅ DÄR ...

Anna Lindal

dekan för Konstnärliga fakulteten, som av HSV fått rätt att, tillsammans med Lunds universitet, utfärda konstnärlig doktorsexamen.

Vi har redan konstnärlig forskarutbildning vid GU sedan 10 år. Vad är skillnaden mot den forskarutbildning som finns nu?

– Våra nuvarande doktorander får ju inte betecknas som mindre konstnärliga för att det skapats en ny examen! Vi kommer att försöka hålla samman utbildningen i största möjliga mån nu i början. På sikt skulle det kunna innebära att den konstnärliga examen skapar än mer radikalt konstnärliga doktorandprojekt och öppnar för mer tvärvetenskapliga samarbeten.

Vad innebär den nya examenstiteln för Konstnärliga fakulteten?

– På sikt öppnar den för en nationell expansion för konstnärlig forskning i Sverige. Det är naturligtvis också viktigt att regeringen med den nya examen ger den konstnärliga forskningen en kraftig statushöjning oberoende av vilken examen som används.

Hur kommer samarbetet med Lund att se ut?

– Forskarskolan kommer att bestå av doktorander från de 12 lärosäten i Sverige som nu har konstnärlig master och innehåller ämnesspecifika seminarier och gemensamma konferenser för alla ämnen. Doktoranderna är anställda på respektive institution men forskarskolan står för kostnader för handledare, gemensamma seminarier och vissa andra omkostnader.

Konstnärliga fakulteten firar 10 år i år. Hur ska ni fira jubileet?

– På en mängd olika sätt! Dels ska vi ge många av våra ordinarie föreläsningar, konserter, utställningar och seminarier en "jubileumsstämpel", dels ska vi "invadera" Vasaparken med specialutformade utställningar och andra konstnärliga aktiviteter. Vi kommer även att ha kulturpolitiska debatter inför valet och mycket annat.

MAGNUS PETERSSON

Snokar i samtidens sophögar

Håkan Karlsson undersöker ett ganska nytt forskningsfält, kallat samtidsarkeologi. Bland annat har han varit på Kuba och undersökt resterna av den missilbas som installerades 1962. FOTO: PRIVAT, JOHAN WINGBORG

– Vi behöver ingen marknadsföring, intresset för vad som gömmer sig i jorden är redan enormt, säger Håkan Karlsson.

Han är samtidsarkeolog och om du tycker att det låter som en motsägelse har du inte hört honom berätta om kärnvapenbaserna på Kuba.

DET VAR I OKTOBER 1962 som Sovjetunionen lät installera avskjutningsrampar för kärnvapenbärande missiler på Kuba, något som ledde till Kubakrisen och en av efterkrigstidens värsta konflikter.

Fyra gånger har Håkan Karlsson, tillsammans med kollegor, varit på besök i de områden som för snart 50 år sedan toppade tidningarnas förstasidor men som idag är bortglömd landsbygd. Grisar bökar i jorden och armeringsjärn återanvänds i byggnader.

– Människorna där har nästan bokstavligt talat smitt plogbillar av svärd, förklarar han.

Den officiella historieskrivningen, som handlar om militära strategier och storpolitik, är analyserad i bok efter bok. Men det finns också en annan historia.

– Det är den som de materiella lämningarna och människor som bodde i området kan berätta, men som ingen egentligen intresserat sig för.

Arkeologer sysslar ju traditionellt med materiella lämningar från forntiden.

– Men som samtidsarkeolog måste man ha ett bredare perspektiv. Vi samarbetar med historiker, antropologer och etnologer, men också med lokalbefolkningen. Den tredje uppgif-

Människorna har nästan bokstavligt talat smitt plogbillar av svärd.

ten kommer in på ett alldeles naturligt sätt när vi forskare kan samtala och samarbeta med människor som själva varit med.

Minnen och berättelser kan dock vara bedrägliga. När Håkan Karlsson exempelvis ber om en beskrivning av hur en plats såg ut för femton år sedan blir det alltid mer eller mindre fel.

– Som arkeolog har man dock tingen att luta sig mot, de väcker nya hågkomster som annars skulle ha gått förlorade.

Men undrar inte folk varför just en arkeolog trampar runt bland resterna från en epok som ligger så nära i tiden?

– Visst finns det en föreställning om att arkeologer bara ska syssla med forntiden. Men samtidsarkeologin vidgar de kronologiska ramarna och är faktiskt mer accepterat internationellt än i Sverige. Det är ett demokratiskt sätt att forska där den intresserade allmänheten får möjlighet att delta i konstruktionen av sin historia och sitt kulturarv. Om vi drar förhastade slutsatser får vi genast mothugg från levande människor. Att istället studera förhistorien är svårt på många vis. Det blir lätt så, att vi jämför med vårt nuvarande samhälle och lägger fynden tillräta för att få dem att passa de

föreställningar vi har idag. Vi tror till exempel att forntiden var full av aktiva manliga jägare och passiva kvinnliga samlare och bygger politiska argument på det antagandet. Men egentligen vet vi inte så mycket om arbetsfördelning för flera tusen år sedan.

Eftersom samtidsarkeologerna rör sig inom ett tvärvetenskapligt fält riskerar finansieringen att hamna mellan stolarna. Håkan Karlsson och hans kollegor har fått leta på oväntade håll för att få pengar till Kubaprojektet, som stöds, inte bara av Göteborgs universitet och historiska museet i Stockholm, utan också av SVT.

– Allmänhetens intresse för den egna historien är dock stort, inte bara på Kuba, utan också här hemma i Sverige. Hembygdsföreningar har faktiskt cirka en halv miljon medlemmar! Det innebär ett enormt engagemang som det måste vara universitetens uppgift att ta tillvara.

EVA LUNDGREN

Nutida grävning

Samtidsarkeologin visar hur föremål och andra materiella lämningar från det nära förflutna kan leda till andra berättelser än dem som dominerar historieskrivningen. Bland de projekt Håkan Karlsson, professor vid institutionen för historiska studier, ägnar sig åt hör undersökningar av lämningar från sovjetiska kärnvapenbaser på Kuba samt från industrikatastrofer i Indien och Thailand.

Satsning på internationell forskningselit

Rektor har beslutat ge 30 miljoner kronor till ett internationellt gästforskarprogram. Förhoppningen är att de första forskarna ska vara på plats redan till hösten.

Samtidigt gör Naturvetenskapliga fakulteten en egen satsning på kvinnliga gästprofessorer.

– **DETTA ÄR EN** principiellt viktig insats, säger Olle Larkö, dekan på Sahlgrenska akademien, dit drygt 7 miljoner kronor av rektors gästforskarprogram går.

– Det finns mycket som talar för att vi borde ta emot fler forskare från andra länder. Men det är också viktigt att vi skickar ut våra postdoktorer i betydligt högre omfattning. Som det är nu finns risk för inavel.

Det är fakultetsnämnderna som bestämmer hur medlen ska användas.

– Vårt råd för forskningsfrågor hål-

ler just på att se över detaljerna. Hur många nya tjänster det i slutändan kommer att bli, vet vi ännu inte.

Naturvetenskapliga fakulteten får nästan 6 miljoner av medlen. Samtidigt gör fakulteten en egen satsning på kvinnliga gästprofessorer inom kulturvård, växtekologi samt zoofysiologi.

– Vi vill öka jämställdheten vid fakulteten och ett bra sätt att göra detta är genom fler kvinnliga föreläsare, förklarar dekan David Turner. Samtidigt är detta också en internationell satsning.

DEN FÖRSTA KVINNLIGA gästprofessor är redan klar. Det är Halina Dunin-Woyseth från Arkitektur- och designhøgskolen i Oslo som från och med första april anställs som gästprofessor i kulturvård. Hon är glad om hon kan bidra till jämställdheten vid fakulteten.

– Eftersom kvinnor i så hög grad bedriver akademiska studier är det synd att andelen kvinnliga professorer inte är högre. De studenter jag haft, både kvinnliga och manliga, har alltid uppskattat att det finns en disputerad kvinna bland deras lärare.

HALINA DUNIN-WOYSETHS anställning är på 40 procent. Att anställa gästlärare deltid under en längre period, där de kanske besöker universitetet 3–4 gånger under ett år, är ett effektivt sätt att använda en gästprofessor, menar David Turner.

– Annars blir vistelsen här kanske bara några månader och det är för kort tid att genomföra ett större projekt.

Vad kan då Göteborgs universitet locka utländska forskare med?

– Jag har varit på besök i Mariestad där institutionen för kulturvård bedri-

ver forskning i nära anslutning till praktisk verksamhet, förklarar Halina Dunin-Woyseth. Eftersom jag har erfarenhet av liknande projekt från både Norge och Belgien tycker jag att det ska bli väldigt intressant att följa utvecklingen också här.

Olle Larkö betonar Sahlgrenska akademins stora bredd som ett skäl för utländska forskare att komma hit.

– Vårt samarbete med ett jättestort sjukhus, regionen och dessutom med andra fakulteter och Chalmers är ganska anmärkningsvärt. Sahlgrenska akademien är dessutom ett väldigt starkt varumärke och jag tror inte det blir svårt att hitta framstående forskare som är intresserade av att komma hit.

Hur rektors medel har använts ska redovisas i samband med årsredovisningen för 2011.

EVA LUNDGREN

Lokalvårdare drillas i ledarskap

LOKALVÅRDSINTENDENTERNA vid Göteborgs universitet har gått en kurs i ledarutveckling, som avslutades med en ceremoni den 5 mars.

Idéer till ett ledarutvecklingsprogram för lokalvårdare började diskuteras 2008. Programmet innehåller bland annat personlig utvecklings- och handlingsplan, självinsikt, att leda sig själv innan man leder andra, samt fokus på gruppen ur ett ledar- och deltagarperspektiv. Utbildningen inleddes med två dagar på Gullmarsstrand i maj 2008 och följdes upp av åtta dubbdagar på hemmaplan samt avslutades med två dagar i Varberg i september 2009.

– Vår vision är ”branschens mest nöjda kunder och bästa arbetsplatsen i Göteborg”, säger Maritha Svensson, lokalvårdsinspektör. Den här satsningen är ett viktigt steg mot ökad kvalitet. Det har verkligen varit roligt att se den förändring som skett hos alla deltagare. En professionell ledning är nödvändigt för att universitetets lokalvårdsenhet ska kunna möta konkurrensen med marknaden.

Hon framhåller också allt stöd och uppbackning som ledarutvecklingsprogrammet fått av personalavdelningen och personaldirektör Christina Nordberg.

ANNA FRÖDEBY

Pia Hartman Thorsen, Irmeli Lehto, Maritha Svensson, Mirjana Djujic, Magdica Prasnicki och Beatriz Tomaduz
FOTO: JOHAN WINGBORG

HUS SOM TALAR

Olikheter är något som intresserar Ingrid Martins Holmberg. Det gäller både i yrket och privat. Vår relation till hus är hennes yrke. Våra relationer till varandra är hennes fritidsintresse. Speciellt när olikheterna kommer in.

HUS ÄR LADDADE med fler betydelser än de mest uppenbara. Ingrid Martins Holmberg tänker mycket på hur vi tolkar det förflutna och hur vi gör det på väldigt olika vis.

– Ju mer jag vet desto rikare blir miljön för mig.

Hon låter handen löpa över en trälist på fiket där vi sitter i Haga och konstaterar att den berättar något om hantverk och de stilideal som rådde för drygt 100 år sedan.

– Det förflutna går att läsa av i spår av mänsklig aktivitet i bebyggelsen. Det påverkar oss men det krävs kunskap för att upptäcka det.

Redan för 100 år sedan ansåg somliga att de slitna arbetarkvarteren i Haga borde rivas och ge plats åt modernare hus. Ingrid Martins Holmberg värjde sig för att skriva sin doktorsavhandling om en stadsdel som det funnits så mycket åsikter om men Haga var perfekt för att studera hur platser kan omvärderas. Hela stadsdelen gick från att vara något gammalt och fult till något gammalt och fint.

– Man har ofta kopplat räddningen av Haga till protesterna på 1970-talet men avhandlingen visar framför allt att akademisk kunskapsproduktion av alldaglig bostadsbebyggelse kom att få genomgripande betydelse i argumentationen. Med denna kunskap som redskap kunde så småningom kvaliteter och egenskaper i Hagas bebyggelse identifieras.

Göteborg är en lämplig stad för en byggnadsantikvarie som vill berätta för sina studenter om vad som sker när man inte tar vara på värdet i det som redan finns. Det var inte bara Hagakvarter som föll för grävskoporna. Omfattningen av rivningarna i Göteborg under 1960- och 1970-talen saknar motstycke i Sveriges historia.

– Ett sådant beslut hade aldrig gått att genomdriva i kommunstyrelsen idag. Att det gick då berodde på att kommunen och de stora ekonomiska aktörerna i Göteborg gick samman och bildade ett saneringsbolag, Göta Lejon. Idag sker stadsplaneringen på andra sätt men frågan om delaktighet och för vem förändringarna sker, är alltid aktuell.

Sammansatt miljö

Av alla stadsdelar som för alltid förändrades är det Östra Nordstan hon beklagar mest. Där fanns verkstäder och bostäder sida vid sida i en levande och sammansatt miljö.

– Rivningen av Östra Nordstan skapade ett hål i Göteborgs kultur- och samhällsliv.

Det hade betytt mycket för stadsmiljön om vi hade haft kvar de kvarteren idag, men det är bara att se vilka som har etablerat sig i Nordstan för att förstå vilka som var intresserade av att det blev så här.

Det var inte bara hus som försvann utan det gjorde också människors hem och nätverk.

– Människor drogs upp ur sina invanda livsmönster och placerades ut ensamma i förorten.

Inte bara gamla trähus

Bebyggelsehistoria, hennes ämne, tycker hon är viktigt för att lära studenterna att kritiskt granska det som pågår idag.

– Det finns alltid människor som är beredda att planera och bygga nytt men vi behöver också människor som kan se och tolka det som redan finns i ett vidare perspektiv.

Ingrid Martins Holmberg jobbar huvudsakligen med utbildningsplanering och är programansvarig för bland annat bebyggelseantikvariskt kandidatprogram.

– Bebyggelseantikvarier är de som har både ett historiskt perspektiv och ett resursperspektiv så att de kan se de befintliga värdena och ta till vara det som är värt att återanvända.

Den som tror att det bara handlar om vackra gamla trähus har fel. Förorterna hör till de områden som Ingrid Martins Holmberg och hennes kollegor är engagerade i. Universitetet och Chalmers är i färd med att etablera en tvärvetenskaplig filial i Hammarkullen och Ingrid Martins Holmberg,

som är programansvarig också för masterprogrammet i kulturvård, har förlagt kursen dit. Studenterna ska utveckla nya angreppssätt för att arbeta med förortens kulturhistoriska värden.

– Att förlägga en masterkurs för antikvarier till förortsmiljö är att utmana yrkesrollen. Delaktighet blir här ett nyckelord. Det gäller för studenterna att överskrida sina egna föreställningar om vad som är gammalt och fint eller kulturhistoriskt värdefullt.

För Ingrid Martins Holmberg, som själv vuxit upp i ett radhus i förorten, är det inte svårt att föreställa sig att en gångtunnel i betong kan vara en betydelsefull plats för många.

– Har man lekt i en gångtunnel på väg till och från skolan kan minsta asfaltkant i den vara intressant.

Människors värde

Att miljön och rummen kommunicerar och gör något med människor som vistas där är för henne en självklarhet. En vackert utformad port, som i Vasastan, signalerar något helt annat än de osmyckade hålen i fasaderna som finns i förorten. Det är inte alltför långsökt att tro att de också kommunicerar något om människors värde.

– Den grundmurade okunskapen om förortsmiljöerna är ändå det största problemet. Okunskap leder till medveten eller omedveten marginalisering av människors livsmiljöer. Här finns en stor utmaning för alla som arbetar med kulturarvsfrågor.

Själv bor hon i Masthugget. Hon gillar lägenhetslivet i staden och friktionen som uppstår när människor möts och krokar med varandra. Grannens musik är inte ett störande moment utan en välkommen påminnelse om att hon inte är ensam.

– Det handlar om hur man väljer att leva. Jag strävar alltid efter att hamna i situationer där jag kan göra något tillsammans med andra.

I denna privatiseringens tid är Ingrid Martins Holmberg en ivrig försvarare av det gemensamma.

– Villa och radhus har aldrig lockat mig. I avskilda miljöer behöver man aldrig konfronteras med det annorlunda. Vi behöver bli medvetna om att alla inte är lika oss själva och lära oss att hantera olikheterna.

När människor möts uppstår ofta det ovän-

– Jag tycker det är intressant att vi planerar så mycket för framtiden när det enda vi har med oss är det förflutna. Det som redan finns borde vi ägna så mycket mer nyfikenhet, säger Ingrid Martins Holmberg, bebyggelseantikvarie och universitetslektor.

tade. Ett plus ett blir inte två utan tre. Det är precis det hon gillar även med forskningen och mötet med studenter.

– Jag gillar att göra sådant jag inte riktigt behärskar. När jag går in för att undervisa kan jag tro att jag vet hur det ska bli men så händer något annat.

Kanske var det samma drivkraft som fick henne att överraska omgivningen och sig själv med att köpa en unghäst för ett år sedan. Tillsammans med övriga familjemedlemmar ägnar hon nu ansenlig tid åt att släpa halmbalar, borsta häst och rida.

– Hästen är en otroligt fysisk och effektiv avkoppling, som ett gympass fast intressantare. Den har blivit en tillgång på många fler sätt än jag trodde. Inte minst intellektuellt eftersom hästutbildningen kräver stor teoretisk kännedom och det finns många olika skolor att förhålla sig till.

Familjens hund, en irish softcoated wheaten terrier, ser också till att hon får komma ut och röra på sig.

Tyska föräldrar

– Djuren har blivit ett sätt att umgås och göra saker tillsammans i familjen och med andra.

Något som också inspirerar henne är en ny miljörelse, Transition Town, som strävar efter att ställa om från ett högenergisamhälle till ett lågenergisamhälle genom att ställa upp problemen på en skala där de går att lösa.

– Jag är rädd att miljöfrågorna av många betraktas som uttjatade, men det handlar om att vi alla nu står inför den akuta utmaningen att vi faktiskt måste ändra vårt sätt att leva. Det viktiga är att förstå att alla måste göra något.

Uppväxten med tyska föräldrar har gjort henne uppmärksam på olikheter. Som andra generationens invandrare vet hon att även små kulturella skillnader kan ställa till bekymmer. Att bo i ett radhus bland idel höghus och att dessutom pendla från förorten till en privatskola på Avenyn innebar upplevelser av djupa socioekonomiska skillnader. Idag ser hon dessa upplevelser som en tillgång.

– De sociala krockarna har satt vissa spår. De har framför allt gett mig insikt om att olika samhällsgrupper har olika förutsättningar, men också olika visioner, för vad som är genomförbart i livet. Att låta fler människor ana de möjligheter som faktiskt erbjuds genom utbildning och kunskap är en av de viktigaste utmaningarna för universitetet och inte minst för mig personligen.

– Villaområden är farligare än man tror. Där hittar folk sin plats och sedan hittar de aldrig därifrån.

Ingrid Martins Holmberg

Arbets: Universitetslektor vid institutionen för kulturvård.

Familj: Maken Per och de tre barnen 21, 15 respektive 13 år.

Bor: I lägenhet i Gamla Masthugget, där jag gillar att krocka med andra.

Fritid: Gör gärna överraskande saker och umgås mycket med familj och vänner samt sköter djuren (hund, häst, akvariefiskar).

Kopplar bäst av: När jag påtar i trädgården eller rider.

Favoritplats: Rom är den mest spännande platsen i världen. Där samsas gammalt och nytt på ett halsbrytande sätt. I Göteborg måste jag nämna kaffehuset Mauritz Kaffe med dagstidningar från hela världen.

Dold sida: Är en nörd på hundraser och så var jag skateboardrampåkare under skoltiden.

Stolt över: De programutbildningar jag jobbar med! För ett år sedan visade Högskoleverkets utvärdering att vi är på helt rätt spår. För närvarande är utnämmandet av kulturarv som styrkeområde inom GU den stora utvecklingsfrågan.

Sida att förbättra: Jag är tidsoptimist. Sedan har jag lång startsträcka på måndagsmornar.

Läser: Facklitteratur och historiska kokböcker. Man blir så behagligt yr och trött av att föreställa sig hur det smakade.

Utmärkande egenskaper: Kvällsmänniska, skyr tävlingsmoment, nyfiken.

Värt att försvara politiskt: Välfärdssamhället. Den allmänna avregleringen skapar en allt ojämnare tillgång till det som egentligen är allas rätt. De långsiktigt negativa effekterna har vi ännu inte sett.

Burlesk berättare belönas

En sofistikerad stilkonst kombinerad med burleskt berättande, menar man i motiveringen till Sixten Heymans pris.

– Detta är ett enormt bidrag till familjeförsörjningen, det är ju en hel årsinkomst vi pratar om! Nästa år kommer jag att kunna ägna åt mitt skrivande, säger pristagaren Klas Östergren.

PÅ SENARE ÅR har Klas Östergren nämligen haft fullt upp med en massa annat. Förutom att sköta gården söder om Kivik, som i år inneburit förmiddagar fyllda av snöskottande, har han bland annat ägnat sig åt översättningar, just nu en trilogi av Alan Ayckbourn. Tidigare har han översatt Ibsens alla dramer, ett digert arbete som gavs ut i två band 2008.

Men på skrivbordet ligger också *Gentlemen* och *Gangsters*, två av hans mest kända böcker som nu ska bli tv-serie.

– JAG VAR 22 ÅR när jag började skriva *Gentlemen*. Att återigen ta itu med en roman som ligger så långt tillbaka i tiden är som att tvingas städa upp i ett källarutrymme man inte öppnat på många år. Plötsligt slår dofter emot en som man glömt och minnen dyker upp som man inte reflekterat över på länge. Jag försöker vara generös mot mig själv men kan tycka att det var en ganska nonchalant ung man som skrev boken, som slösade med idéer på ett sätt som ingen mogen författare skulle anse sig ha råd med. Så vad ska jag nu göra med allt detta överflöd? Det som finns i böckerna går inte att föra över rakt av till manus, den som skriver för scen eller bild måste tänka helt annorlunda. Även om romanerna förstås ska gå att känna igen i tv-serien kan det ibland vara en blick snarare än ett citat som är det viktiga. Jag längtar efter att snart få ta itu med *Gangsters* istället, som ligger mycket närmare mitt nuvarande skrivsätt.

Översättningar och manus till tv och

film är sådant Klas Östergren gör för bröd-födan. För som romanförfattare måste man ha nedskrivade pekuniära förväntningar, påpekar han.

– Alternativet är att försöka skriva bestsellers och det är jag nog inte så bra på. Men att hålla på med annat än eget skrivande handlar inte om en dålig kompromiss. Tvärtom kändes det befriande den dag jag gav upp tanken på att försörja mig som författare. Det innebär att jag kan skriva det jag vill och därför inte har särskilt mycket att skämmas över. Och att få översätta exempelvis en så stor dramatiker som Ibsen, vars verk hör till världens mest spelade, har lärt mig enormt mycket. Jag ser mig dock inte som en proffsöversättare, utan gör sådant här för att jag älskar teater.

TROTS ATT HAN håller på med olika projekt ägnar han sig inte åt översättning och manusskrivande på samma dag.

– Jag arbetar intensivt med en sak i taget, vilket idag är en lyx. Och jag är väldigt osentimental när det gäller mina egna idéer och har inga problem med det som kallas ”to kill your darlings”.

Idéerna till den senaste romanen, *Den sista cigaretten*, fick Klas Östergren redan för 12–15 år sedan. Det har tagit många år att hitta det rätta sättet att skriva.

– Initialt tar det tid. Jag kan inte gå vidare förrän åtminstone tjugo sidor verkligen sitter så som jag vill. Jag skriver om och om igen tills jag känner att jag kommit fram till något som håller. Men när jag väl kommit så långt att jag vet hur romanen ska sluta kan det rulla på med 3–4 sidor om dagen. Helst skriver jag sju dagar i veckan, men det är inte alltid det går när man har barn som dikterar vardagen.

Nästan alla sina verk har Klas Östergren skrivit på den Facit Privat han fick redan som 13-åring och som utan att krångla alltså klarat av flera miljoner nedslag. Men när han bröt handen i höstas började han på allvar fundera över om det inte var dags

SIXTEN HEYMANS PRIS

har delats ut vart tredje år av Göteborgs universitet sedan 1938, varannan gång till en skönlitterär författare, varannan gång till en naturvetare, företrädesvis inom astronomi, geologi och kemi.

Prissumman är i år 275 000 kronor. Pristagaren kommer att föreläsa på årets humanistdag den 10 april samt hålla två föreläsningar i samband med prisceremonin, en kvällsföreläsning den 6 maj och en lunchföreläsning den 7 maj i sal 10 i universitetets huvudbyggnad, Vasaparken.

att byta skrivmaskinen mot en dator.

– Jag tror inte att själva skrivandet skulle gå fortare men alla omarbetningar, jo, ja, det skulle nog underlätta. Men mitt nuvarande sätt att arbeta fungerar trots allt. Jag skriver om, stryker så mycket jag bara vågar, och skriver om igen. För mig är det mödosamma arbetet en garant för att allt onödigt skalas bort och att texterna håller måttet. Men visst, när jag ska göra en sista omarbetning av en roman på 500 sidor kan jag börja fundera över om detta verkligen är ett modernt sätt att arbeta.

Nyligen fyllde Klas Östergren 55 år. Sixten Heymans pris blir kanske lite som en födelsedagspresent?

– En av de bättre presenterna i så fall. Det är ju ett avsevärt pris som ändå är märkligt okänt. Att det varannan gång går till en författare och varannan till en mer skolad person känns sympatiskt. Flera personer har hört av sig och gratulerat och jag är självklart oerhört glad.

Klas Östergren

Ålder: Fyllde 55 år den 20 februari

Familj: Hustru och fyra barn

Bor: På en gård söder om Kivik

Urval böcker: *Gentlemen* (1980), *Gangsters* (2005), *Den sista cigaretten* (2009)

Urval manus: *Veranda för en tenor* (1998), *Gustav III:s äktenskap* (2001), *Ondskan* (2003)

Urval översättningar: Pjäser av Henrik Ibsen, *Räddaren i nöden* av J.D. Salinger, *Fanfarlo* av Charles Baudelaire
Ur motiveringen till Sixten Heymans pris: "I Östergrens romankonst kombineras sofistikerad stilkonst med burleskt berättande och vindlande intrigbygge."

Från skiss till färdigt verktyg

Nere i ett virrvarr av korridorer ligger den källarlokal som utgör institutionen för fysiks mekaniska verkstad. Hit kan den forskare vända sig som behöver hjälp med specialdesignade instrument.

MEN DET ÄR INTE så enkelt att man bara kan lämna ifrån sig en halvfärdig skiss och sedan tro att instrumentet snart ska vara klart.

– Det här är nämligen inte bara en verkstad, det är också en skola, förklarar instrumentmakare Jan-Åke Wiman.

Det forskaren bland annat får lära sig är att göra en beställning.

– Somliga kommer hit med fullständiga skisser där alla analyser redan är gjorda. Andra bara antyder något men har egentligen inte klart för sig vad de vill ha. Då gäller det att vara lite av en psykolog och

försöka ta reda på vad forskaren faktiskt försöker undersöka. Tillsammans kommer vi så småningom fram till hur ritningen ska se ut, vilket material som ska köpas in eller kanske att detta istället är något som borde köpas färdigt. De som tror att de bara kan komma hit och lämna över sina funderingar, blir trots allt väldigt nöjda när de inser att de faktiskt först får en introduktion i hur det går till att beställa ett instrument.

Verkstaden vid institutionen för fysik är gemensam för Göteborgs universitet och Chalmers. Jan-Åke Wiman är föreståndare för GU-delen. Han menar att många forskare anpassar sina önskemål alldeles för mycket efter vad de tror att verkstaden kan åstadkomma.

– Vräk på istället! Skär man för mycket i sina idéer blir det inte bra. Även om vi kanske inte kan tillverka det optimala instrumentet måste vi i alla fall få veta vad vi ska

Det är nämligen inte bara en verkstad, utan också en skola ...

sträva mot. Och att inte minst doktorander lär sig formulera vad de vill, är något de kommer att ha nytta av när de senare kommer ut på olika arbetsplatser.

Stora vakuumsystem men också de allra minsta skruvar hör till de beställningar verkstaden kan få.

– För många år sedan tillverkades nästan all apparatur som institutionen behövde i verkstaden. Idag är mycket standardiserat och enklare att köpa färdigt. Men man kan alltid komma till oss och få råd och exempelvis väga fördelar mot nackdelar. En färdig produkt kan vara bra i vissa fall men ibland kan det vara billigare att låta oss göra en specialtillverkning än att köpa något som man sedan måste modifiera för att passa syftet.

Just nu pågår arbete med en läcksökare.

– Den ska söka läckor med hjälp av helium. Om det vacuumfyllda röret inte

Jan-Åke Wiman vid en numerisk fräs. Svarvning av bromsdetaljer för en provhållare. Mätning av en bults diameter med skjutmått. Klämhylsor för urmakarsvarv. FOTO JOHAN WINGBORG

släpper igenom helium är det mycket tätt.

Dessutom är en laseruppsättning på gång för en utställning på Universeum som firar laserns 50-årsjubileum.

– Idag är vi bara tre personer som jobbar i verkstaden men en gång i tiden var vi fyra gånger så många, förklarar Jan-Åke Wiman. Då kunde en forskare lämna över en handskiss ena dagen och få ett färdigt instrument nästa. Idag måste man ställa sig i kö. Att ha färre anställda innebär förstås en besparing. Men frågan är om det inte blir mer kostnader att låta forskare vänta eller tvingas välja ett sämre alternativ ute på stan.

EVA LUNDGREN

FOTO: TORSTEN ARPI

Från Åsikten

PÅ TEGELLAMELLERNA som löper utmed glasväggarna i den byggnad som ersatt parkeringsplatserna framför Gamla Latin, trippar skator och kajor. Stundom vänder de blicken inåt, mot mig, och jag får anledning att säga några ord till hälsning. Under långa ensamma dagar, helger och semesterdagar, i mitt hörnrum i Hus B på Pedagogen, kallad Åsikten, medan jag arbetade med min avhandling, var dessa ett välkommet sällskap.

HÖGST UPP, på fjärde våning, befinner jag mig mitt bland kastanjernas trädkronor och har förmånen att under våren följa hur blad- och blomknopparna sväller och så småningom spricker upp och utvecklas från skira, ljusst gröna kastanjeblad till betydligt större och kraftigare, mörkt gröna, liksom hur de späda blomställningarna blir till praktfulla blommor. Om jag är riktigt uppmärksam kan jag sedan få se hur bin och humlor flyger från den ena blomman till den andra, letar nektar och, utan att de har den minsta aning, utför en av de "tjänster" som gynnar trädartens fortsatta överlevnad, samtidigt som fruktbildningen utgör föda för andra arter. Tack vare dessa pollinerare idoga arbete kan trädens sexuella förökning åstadkommas; spermieceller från ståndarnas pollen överförs till äggcellerna i pistillen och befruktning sker. Faktum är att en betydelsefull del av vår matförsörjning är beroende av att växternas reproduktion och fruktsättning fortgår; äpplen, blåbär, tomat, vetekorn och havrekärnor är resultatet av samma process.

NÄR VÅL LÖVSPRICKNINGEN är över omges jag av grönska, men än så länge kan jag genom tegellamellerna skymta kanalens glittrande vattenspegel och blicka bort mot träden kring Allén, vars blommor och blad tillsammans med vårens alla lökväxter, trots den gångna vinterns ihärdighet, snart återigen kommer att påminna om livets kontinuitet.

EVA NYBERG

LEKTOR I ÄMNESDIDAKTIK, VID INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH DIDAKTIK.

Hon disputerade förra året på avhandlingen: Om livets kontinuitet. Undervisning och lärande om växter och djurs livscyklar – en fallstudie i årskurs 5

SUMMARY

The overtime league

► **Business economists** and political scientists work more overtime than other groups at the University of Gothenburg. But what do the rules say?

A climate-neutral university

► **According to a draft** version of a new climate strategy, the University of Gothenburg is to reduce its carbon dioxide emissions by 20 percent by 2015. How are we doing? Last year the emissions increased by 7 percent.

Unclear organisation

► **The University** of Gothenburg's organisation of academic programmes is decentralised and faculty based, according to an investigation by Ulf Dalnäs. But the feature that stands out the most is its ambiguity – it's somehow difficult to grasp.

Action plan for languages

► **More language** courses and more information in English are two items included in the University of Gothenburg's *Action Plan for Language Issues*. The University is also preparing to assess the number of teachers teaching in English and what kind of language support they could benefit from.

New strategy

► **The University** of Gothenburg is currently developing a new strategic plan for the period 2013–2020. All University staff will be able to follow the work and give feedback online.

Guest researchers wanted

► **The Vice-Chancellor** has earmarked SEK 30 million for efforts to attract international guest researchers. As part of its gender equality work, the Faculty of Science is planning special measures to attract female guest researchers.

Holmberg likes differences

► **Ingrid Martins Holmberg's** research concerns our relationship with buildings. She is particularly interested in suburbs.

Burlesque writer awarded

► **Klas Östergren** has been awarded the Sixten Heyman Award of SEK 275 000. This will enable him to spend next year writing instead of working as a scriptwriter and translator for television.

Elinor Ostrom, the receiver of the Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel, is scheduled to visit the University of Gothenburg on 21-22 April. PHOTO: JOHN SOMMERS/SCANPIX

Scientists need to cross di

ELINOR OSTROM, the receiver of the Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel, is scheduled to visit the University of Gothenburg on 21-22 April. Her visit will include a public lecture at Vasaparken and participation in the Science Festival.

Ostrom has been invited to Gothenburg by Professors Thomas Sterner and Bo Rothstein.

How did you come to know them?

“I have been fortunate to know Professors Sterner and Rothstein for a long time. We have attended several meetings and also designed research together. I think Gothenburg University is blessed with a number of talented faculty members. I put them at the very top of those I have met through the years.”

Your work is very interdisciplinary. Would you like to see more of that in the social sciences?

“I think social scientists tend to work

far too much within their own disciplines. They should work more with others from across the social sciences as well as from ecology, mathematics and history. Some questions can be addressed with only a single discipline. Finding strong answers to important environmental questions, though, usually requires bringing the skills of three to five disciplines together.

Your work is often simplified to fit into different political arguments. How do you feel about that?

“I am always a little distressed when I read reports that our research supports either the right or the left. We make a strong argument that government organisations frequently do work well but also that they frequently fail. The same is true for community control and private ownership. Our challenge is not to provide an oversimplified remedy for complex problems but to explore what kind of governmental structure or what kind of community structure

I am always a little distressed when I read reports that our research supports either the right or the left.

sciplines

might work. We need to gain a much more systematic understanding of the temporal and spatial scales as well as type of ecological or economic system that we are examining before we can conclude that a particular institutional arrangement is the best one."

Has your life changed since you received the prize in memory of Alfred Nobel?

"I am trying to spend as much time as possible with my research, my colleagues, my students and my beloved husband, who is now 90 years old. It has become a little more difficult for me to respond to all other requests and at the same time be sure I'm allocating my time wisely. One can of course only be greatly appreciative of receiving such great recognition, although it has been somewhat of a challenge as well."

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

translation DEBBIE AXLID

Welfare is based on fairness and trust

If Thomas Sterner were to explain the root of today's environmental problems in just one sentence, it would read: People's inability to cooperate around shared resources.

This is the subject of Sterner's new cross-disciplinary research project, which also involves Elinor Ostrom.

THE WORLD'S IMMENSE environmental problems include overfished oceans, greenhouse gas emissions, and exhausted land and pastures.

These problems are largely due to people's difficulty in cooperating around shared resources. If a resource lacks a private owner, then nobody is going to assume responsibility for the resource and nobody can be held accountable in case of overexploitation.

"THIS IS CALLED the tragedy of the commons, which the social sciences have long accepted as a natural part of reality," says Thomas Sterner, professor of environmental economics. "This means that our actions are guided by self-interest."

However, Elinor Ostrom has shown that this does not have to be the case. Ostrom has explored local communities around the world and says she has personally witnessed people who successfully cooperate around shared resources. It does require, though, that people trust each other and are part of making the rules.

"But how do you build trust? This is one of many questions that the project *Human Cooperation to Manage Natural Resources* will try to answer. Another question concerns how to gauge socio-economic development. Measures such as GNP don't describe welfare very well. How can we for example measure subjective well-being? We will also discuss animal welfare and whether it should be included as a socio-economic target. We are also going to look at the notion of fairness. After all, the climate negotiations in Copenhagen didn't collapse because the delegates didn't understand the seriousness of the climate problem, but mainly because they couldn't agree on how to split the costs of reducing emissions," says Sterner.

"Economists tend to focus too

Thomas Sterner

much on benefits. But we must keep in mind that people often feel that fairness is at least as important. We're also going to study a host of aspects of natural resource management, from climate and pollution to fishing, irrigation, forestry, common land, and game management. In the end, we hope to learn how sustainable resource use can be achieved."

THE PROJECT WILL ENGAGE several postdoctoral students. One is from Elinor Ostrom's department at Indiana University. Talking her into joining the project wasn't hard, says Sterner.

"Despite her impressive CV, she is a very unpretentious person."

EVA LUNDGREN

»We do show concern for others«

Many people commute by car rather than by public transportation. Fish are caught despite dwindling fish stocks. While the short-term benefits of these actions are obvious, nature and all humans are sure to suffer the consequences in the long run, according to Anders Biel, Professor of Psychology and one of many researchers inspired by Elinor Ostrom.

IS HUMAN BEHAVIOUR guided by self-interest alone or do we consider the well-being of others as well? In 1968, *Science* published an article that caused quite a stir. It was titled *The Tragedy of the Commons* and was written by Garrett Hardin, Professor of Human Ecology.

"The article describes a piece of common land used by shepherds and their sheep. One shepherd wanted to add another sheep to his herd. This of course made sense to him, since it would increase his revenues while the cost, increased grazing, would be shared among all shepherds. He got the additional

sheep, and so did other shepherds on the land, for the same self-serving reason. This continued until the land was destroyed, and everybody consequently lost. The solution to this situation, according to Hardin, is to do away with the right to freely use shared property and at the same time implement coercive measures. This means that Hardin assumes that people's actions are guided by self-interest," says Biel.

PSYCHOLOGIST ROBIN DAWES coined the term 'social dilemmas' to describe this type of situation.

"Experiments conducted by Dawes and his colleagues show that people are indeed willing to compromise their self-interest for the benefit of others. Elinor Ostrom's studies show that this is the case in natural environments as well. By working together voluntarily, humans may solve for example the problems of overfishing and overgrazing."

Common land can be maintained for long periods of time without implementing any coercive measures. In fact, such measures can

sometimes even lead to destruction of shared resources.

"She has also suggested a number of principles for how common resources can be managed successfully over time. However, we must remember that the shared resources studied by Ostrom are mainly of local nature. The users of the resources know each other and are often to some extent able to monitor the resources and the way they are used. Dawes has also noted that we generally do show concern for others, at least when those others belong to our own group," says Biel.

THE CHALLENGE IS to figure out how to manage global resources such as air and the climate. Many problems at hand also have a complicating time dimension, meaning that actions taken today may have negative consequences far into the future, and sometimes also in other parts of the world.

"Research related to global social dilemmas is still in its cradle, and the engaged researchers are clearly inspired and enriched by the work of Elinor Ostrom and her colleagues."

ORDINERAS: *Tre akter Hamlet, Sjösälavals samt en kruka apelsinblom*

För molekylärbioologen och professor Gunnar Bjursell är det kulturens inverkan på hälsan som just nu är det mest spännande forskningsområdet. Av en genetiker som han skulle man kunna vänta sig förslag på genterapi för att få bukt med de nya folksjukdomarna men istället föreslår han livsstilsförändringar för bättre hälsa.

NÄR VÅRA ALLT TYNGRE kroppshyddor började uppmärksammas som ett utbrett folkhälsoproblem var inte Gunnar Bjursell överens med en del av sina kollegor om att det var jakten på en fetma-gen som var den primära lösningen.

– Jag blev något förvånad när de uppenbara livsstilsförändringar som skett under de senaste decennierna inte kom i fokus. De relaterar starkt till belöningssystemet i hjärnan. En av de viktigaste utmaningarna måste ju därför vara att via utbildning och sinnesstimulans av hjärnan komma åt livsstilsfrågorna, säger Gunnar Bjursell.

Att vi insjuknar i folksjukdomar som är typiskt livsstilsberoende kostar den offentliga sektorn ofantliga pengar och utgör ett hot mot sjukvårdsekonomin. Med forskning om samband mellan kultur och hälsa vill han undersöka om det går att minska

behovet av att söka sjukvård och istället satsa mer pengar på saker som läkande trädgårdar och andra rehabiliteringsmetoder som involverar hela människan. Studier har tidigare visat att nyopererade patienter som har utsikt över grönska istället för att titta in i en vägg, upplever mindre smärta. En annan studie visar att musik med fördel går att använda i rehabiliteringen av strokepatienter.

– Musiken förbättrar både de kognitiva funktionerna och humörsvängningarna. Det finns också studier som visar att dans förbättrar tillståndet hos personer med parkinson och att körsång kan öka livsviljan hos cancerpatienter. Kultur sänker nivån av stresshormoner och ökar välbefinnandet.

Hjärnan behöver motioneras

Hjärnan, och kunskaper om vad det är som formar den och vår personlighet, börjar bli ett allt intressantare forskningsområde jämfört med genetiken, anser Gunnar Bjursell och talar gärna om hur denna kroppsdel behöver motioneras likt en muskel för att ge bästa möjliga utdelning.

– Om jag skulle rekommendera någon att välja ett nytt område att studera så skulle det vara att undersöka hjärnan, hur den formas av sinnesintryck och hur det påverkar oss.

Vi vet att vi blir lite smartare och mer socialt kompetenta av att musicera. Det är den så kallade Mozart-effekten.

Han har just blivit intervjuad av tidningen Dagens Medicin och är nöjd med den uppmärksamhet som Hälsa och Kultur vid GU får. Han räknar glatt upp de medier som intervjuat honom om detta, om föreläsningar på olika håll och om att departementet har visat intresse. Rektor har fattat beslut om en centrumbildning och redan nu finns en hemsida och en rapport om ett 30-tal forskningsprojekt som skulle kunna beröra verksamhet vid GU.

Kultur på recept

Nyligen fattade regeringen beslut om att avsätta en miljon kronor till ett försöksprojekt i Helsingborg och Umeå där läkare skriver ut kultur på recept till långtids-sjukskrivna personer med problem som depression, långvarig smärta, stress och ångest.

När kulturmänniskor och forskare nu möts för att hitta nya svar är det ingen som ännu kan veta vad resultatet kommer att bli. Ett tungt namn bland de forskare vid GU som har kommenterat området är förstås Nobelpristagaren Arvid Carlsson.

– ”Gunnar, det här kommer att bli svårt”, säger han till mig och då svarar jag att ”det är forskning om diabetes också”. Jag jobbar ju med folksjukdomar och det handlar om komplexa samband mellan

Det finns forskningsresultat som tyder på att kultur har en viktig funktion för människors hälsa.

biologi och livsstil där vi måste försöka få människor att ändra sin livsstil.

Mozarteffekten

Det finns mycket att säga om vikten av utbildning för vår hälsa och vårt välbefinnande men också om kulturens roll i skolan för att skapa stimulerande miljöer.

– Hjärnan är plastisk och när den tränas bildas nya celler, så vi blir smartare av berikande miljöer. Mellan hjärnaktiva och icke-hjärnaktiva skiljer det 15 år i livslängd. Därför är skolans roll i detta jätteviktig.

Kunskapen om kulturens roll för människors hälsa bör vi utnyttja både förebyg-

gande och terapeutiskt, anser Gunnar Bjursell och nämner att musik ger kraftfull sensorisk stimulans.

– Vi vet att vi blir lite smartare och mer socialt kompetenta av att musicera. Det är den så kallade Mozarteffekten.

Under de senaste fem åren har han sett en dramatisk ökning av antalet forskningsartiklar som behandlar samband mellan kulturella aktiviteter och hjärnan, inom områden som psykologi, pedagogik och neurobiologi. Studierna han refererar till är publicerade i erkända medicinska tidskrifter som Nature, Science och The Lancet.

– Det är nödvändigt att vi håller oss till vetenskapligt erkända tidskrifter för att få med oss våra kollegor. Det har också kommit ut en första lärobok i ämnet med titeln *Cultural neuroscience* som visar att fynden hamnar helt inom den skolmedicinska traditionen.

Gunnar Bjursell anser att ansvarsfrågor blir allt viktigare när forskning nu visar att livsstil även kan ge genetiska avtryck. Försök med möss visar att stress tidigt i livet ger genetiska avtryck även i mössens avkomma. Epigenetik handlar om att miljön påverkar genernas uttryck så att de stängs av eller på, och detta förs i sin tur vidare till deras avkomma. Det positiva är att musmamman som lever i en berikad miljö kan kompensera för biologiska defekter i sin avkomma när det gäller exempelvis minneskapacitet.

– Den lekande mamman kan kompensera för avkommans minnessvårigheter. Klart att sådana fynd har politiska konsekvenser. Allt du gör spelar roll och den kunskapen utmynnar i ansvarsfrågor. Att bara låta någon göra som den vill i skolan är att döma det barnet till ett torftigare liv. Det är en utmaning för samhället att hantera detta och det innebär en tuffare etisk-politisk diskussion än den om gentekniken.

Sensorisk stimulans

Intressanta forskningsfrågor är sådana som handlar om hur vi får människor att bli motiverade och om vad entusiasm och kreativitet egentligen är. Han spår att kultur och hälsa kommer att bli det mest prestigefyllda forskningsområdet inom medicin. Och i likhet med Nobelpristagaren i fysiologi eller medicin, Sidney Brenner, anser han att social terapi är att föredra framför den genetiska, om samhällsutvecklingen tvingar oss att välja.

– Kultur är den mest avancerade sensoriska stimulans vi människor har.

I en artikel som publicerades i november i Nature beskrivs en DNA-spiral bestående av en halva biologi och en halva kultur.

– Det går inte att förstå människans evolution utan att förstå hennes kultur. Den ger upphov till själs- och folksjukdomar, kreativitet, uppfinningar och framgångar. Därför kommer detta område att kunna vara början på ett fruktbart närmande mellan de två kulturerna: den humanistiska och den naturvetenskapliga.

Ett stort bekymmer tycker Gunnar Bjursell är att samhället satsar mest resurser på behandling istället för på det förebyggande arbetet. Det är en dyr lösning i längden.

– Genom utbildning kan man ge alla människor bättre möjligheter. Kulturen måste få komma in på skolan så alla får del av den. Unga människor behöver få både verktyg och nycklar till den kulturella sektorn. Det är den största demokratiska utmaningen vi har.

NY PÅ JOBBET

Ola Olsson är ny professor i nationalekonomi vid institutionen för nationalekonomi med statistik. Hans huvudsakliga forskningsområden är ekonomisk tillväxt, institutionell ekonomi, konflikter om naturresurser samt ekonomisk utveckling sedan förhistorien. Han har tidigare varit redaktör för Ekonomisk Debatt och kommer under hösten att besöka Harvard University som inbjuden gästforskare vid Weatherhead Center for International Affairs.

Eva Paulson är ny administrativ chef på Göteborgs miljövetenskapliga centrum, GMV. Hon har tidigare varit vikarierande administrativ chef på institutionen för data- och informationsteknik (gemensam för Chalmers och Göteborgs universitet) och har innan dess arbetat på HSB.

Ann-Marie Pendrill, professor i fysik, är sedan 1 juli 2009 ny föreståndare för Nationellt resurscentrum för fysik i Lund. Centrumets uppgift är att öka intresset för fysik bland lärare och elever på alla stadier samt hos allmänheten.

Christina Bergh är ny professor i obstetrik och gynekologi med inriktning mot evidensbaserad medicin. Anställningen är förenad med en befattning som överläkare på kvinnokliniken vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Hennes forskning rör barnlöshet och assisterad befruktning.

Elisabeth Holme är ny professor i klinisk kemi med särskild inriktning mot medfödda ämnesomsättningsjukdomar. Anställningen är kombinerad med en befattning som överläkare på Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

Katharina Stibrant Sunnerhagen är ny professor i rehabiliteringsmedicin särskilt neurorehabilitering. Anställningen är förenad med en befattning som överläkare på rehabiliteringsmedicin vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Hon forskar främst kring rehabilitering av personer med stroke men även kring andra neurologiska sjukdomar och skador.

Kristina Malmgren är ny professor i neurologi, en anställning som är kombinerad med en befattning som överläkare på neurologen vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Såväl hennes

kliniska verksamhet som hennes forskning rör svårbehandlad epilepsi.

Mikael Dellborg är ny professor i kardiologi med särskild inriktning mot vuxna med medfödda hjärtfel, vid avdelningen för akut och kardiovaskulär medicin. Anställningen är förenad med en befattning som överläkare på GUCH-Centrum, en specialavdelning för vuxna med medfödda hjärtfel (Grown-Up Congenital Heart disease), vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

Christer Lundh, professor i ekonomisk historia, har av Vetenskapsrådets styrelse utsetts till ordförande för ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap. Han forskar om arbetsmarknad, arbetsliv och befolkningsekonomi.

Alexander Styhre är ny professor i företagsekonomi med särskild inriktning mot organisation och management. Han har publicerat en mängd artiklar i organisationsteoretiska journaler samt böcker inom fältet organisationsteori och management. Hans huvudsakliga undervisningsområden är kunskapsintensiva företag, innovation, produktutveckling och professionalisering.

Magdalena Petersson McIntyre, forskare vid Centrum för konsumtionsvetenskap, är ny docent i etnologi. Hon arbetar för närvarande i ett projekt om massproducerade förpackningar.

Anna Westerståhl Stenport, anställd vid University of Illinois, är ny docent i litteraturvetenskap. Hennes forskning kretsar kring europeisk och skandinavisk kultur runt det förra sekelskiftet med fokus på August Strindberg. Hon forskar också om filmindustrin och kriminalromaner.

UTMÄRKELSER

Martin Bergö, docent vid institutionen för medicin, har av KVVVS, Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg tilldelats Albert Wallins vetenskapspris på 50 000 kronor.

Fredrik Skott, lärare vid institutionen för historiska studier, har av KVVVS tilldelats Per Nyströms vetenskapspris på 30 000 kronor.

Anders Lennartson, postdoktor vid Syddansk Universitet i Odense, Danmark, har av Naturvetenskapliga fakulteten tilldelats pris för bästa avhandling. I sin avhandling om asymmetrisk syntes har Anders Lennartson gjort det omöjliga möjligt.

Thomas Appelqvist, universitetsadjunkt vid institutionen för växt- och miljövetenskaper, har tilldelats Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens belöning för föredömliga insatser inom pedagogik och undervisning. Han får priset för sin framgångsrika undervisning i naturresursförvaltning och miljö rätt.

Andreas Sjöstrand, studerande vid Högskolan för Design och Konsthantverk, har tillsammans med Marc Hoogendijk, Chalmers, vunnit förstapriset i Markslöjd Light Prize 2009.

Per-Göran Augustsson, miljösamordnare och fastighetschef på Stenebyskolan, är Göteborgs universitets senaste miljöprofil. I nära samarbete med medarbetare och studenter har han bland annat arbetat för en förbättrad kemikaliehantering i skolans verkstäder samt initierat ett examensarbete om substitution av kemikalier. Göteborgs universitet miljöprofiler utses varannan månad bland forskare, lärare, administratörer och studenter.

Johan Ling, forskare vid institutionen för historiska studier, har av Kungl. Vitterhetsakademien tilldelats pris för doktorsavhandlingen *Elevated rock art towards a maritime understanding of Bronze Age rock art in northern Bohuslän, Sweden*. Avhandlingen visar att en majoritet av hållristningarna i Bohuslän högg in på eller i närheten av stränder i den innersta skärgården. Prissumman är på 50 000 kronor.

Elias Holmlid, Stefan Mikaelsson, Guy Lima och Dmitri Kurteanu, studenter på masterprogrammet interaction design, vann första pris för bästa studentspel under en spelutvecklingskonferens i San Francisco. Spelet heter Continuity och kan testas på <http://continuitygame.com/>.

ANSLAG

Forskargruppen **Lena Hulthén, Sven Larsson, Frode Slinde samt Ulla Svantesson** vid Sahlgrenska akademien har tilldelats drygt 600 000 kronor av Hjärt- och Lungsjukas Riksförbund för studier inom näringslära och av muskelfunktion vid kronisk obstruktiv lungsjukdom, KOL.

Ingemar Nilsson, professor i idé- och lärdomshistoria, har av Svenska Akademien tilldelats Axel Hirschs pris för 2010. Han får priset för biografen *John Landquist filosof, psykolog, kritiker*. En biografi från 2009 där John Landquists verksamhet inom universitetet, tidningsvärlden och privatlivet skildras. Prissumman är på 120 000 kronor.

ÖVRIGT

Christina Ramberg, professor vid juridiska institutionen, har fått ansvar att uppdatera den klassiska boken *Civilrätt*, en av de mest använda inom juridisk utbildning, exempelvis på introduktionskurser. Boken firar 100 år i år och kommer i augusti ut i sin 21:a upplaga. Christina Ramberg ansvarar för terminen i grundläggande civilrätt och för fördjupningskursen i kommersiell avtalsrätt.

FOTO: ALLAN ERIKSSON

Klimatmötet i Köpenhamn var ett misslyckande, men det finns hopp inför nästa möte, i Mexiko, menade miljöminister Andreas Carlgren som deltog i en paneldebatt i universitetets aula den 8 mars.

– Det fanns en våg av förväntningar från hela världen som kraschade rakt in i geopolitisk realpolitik. Kina klev fram och visade att de är stormakt som inte vill låta sig bindas av ett internationellt avtal, sade Andreas Carlgren, som lade en stor del av skulden till misslyckandet på Kina.

Men att Köpenhamnsmötet skulle ha varit ett totalt fiasko höll inte Andreas Carlgren med om.

Glöm inte att tipsa GU Journalen om du fått ett nytt jobb eller någon utmärkelse. Mejla oss på gu-journalen@gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Jubileumsfonden

LEDIGFÖRKLARAR STIPENDIER 2010

KUNGL. VETENSKAPS- OCH VITTERHETS-SAMHÄLLET'S GÅVA

Tre forskningsstipendier om vardera 50 000 kronor för att möjliggöra yngre forskares (med avlagd doktorsexamen) forskningsvistelser vid andra europeiska lärosäten. Vid urvalet fästs särskilt avseende vid om vistelsen kan innebära vidare kontakter och forskningsarbete med Göteborgs universitet.

DE VÄSTSVENSKA KOMMUNERNAS OCH LANDSTINGENS GÅVA

Två stipendier om vardera 50 000 kronor för att möjliggöra vidareutbildning vid universitet utanför Sverige. Den sökande skall ha avlagt grundexamen.

MARY VON SYDOWS F. WIJK DONATIONSFONDS GÅVA

Ett stipendium om 20 000 kronor för forskning med inriktning på Frankrike och fransk litteratur. Företräde ges för forskning som bedrivs i Frankrike.

ELOF HANSSONS STIFTELSES GÅVA

Ett stipendium om 20 000 kronor för forskning inom det merkantila området, såsom handel, industri och transportfrågor.

ÖVRIGA STIPENDIER

Stipendier om sammanlagt 100 000 kronor för studieresor för anställda inom stödfunktioner för utbildning och forskning, alltså teknisk och administrativ personal, bibliotekarier m.fl. Ansökan skall avse kostnader för resor, uppehälle m.m., dock ej lön. Anslag beviljas normalt inte för deltagande i kongresser eller konferenser.

Ansökan skall vara inkommen till Jubileumsfonden, Göteborgs universitet, Box 100, 405 30 Göteborg, **senast den 28 april 2010**. Ansökningsblankett kan hämtas på universitetets webbplats: <http://www.gu.se/jubileumsfonden>. Eventuella frågor kan ställas till Camilla Ljung, tel. 031-786 5555, eller Gunnar Dahlström, tel. 031-786 5541. Endast personer knutna till Göteborgs universitet kan ansöka om stipendier ur Jubileumsfonden.

Jubileumsfonden bildades i samband med universitetets 100-årsjubileum 1991 genom gåvor från stiftelser, akademier, företag och privatpersoner.

FRIA ORD

Skriv till GU Journalens insändarsida, e-post: gu-journalen@gu.se

Det är allas ansvar att regler följs

DET ÄR, I SKRIVANDE STUND, regelrätt vecka. GUS har för fjärde gången i ordningen samlat studentkårerna under sitt paraply för att uppmärksamma alla studenter och anställda på de regler som gäller vid Göteborgs universitet. För grundstudenterna firar regelsamlingen 10 år och den har precis reviderats. Vid detta laget är det ett väl inarbetat dokument som alla verksamma vid universitetet mer än väl borde känna till. Något mindre känt är att det finns en motsvarande regelsamling för doktorander.

För doktoranderna finns ett dokument (Doktorandreglerna) som i princip samlar lagparagrafer och några lokala regler för att skapa en grundläggande gemensam plattform för doktorandernas rättigheter och skyldigheter. För att ge doktoranderna bästa möjliga arbetsklimat är det viktigt att vi har engagerade doktoranderepresentanter som kan vara med att utveckla reglerna och påverka besluten som fattas.

Vanligt att regler överträds

Det är vårt ansvar som doktorander att möta den utmaningen, att finnas till hands för att ge ”input” om vår situation. Och universitetet ersätter oss för det. Om man inte vill vara med att påverka aktivt, bör man i vilket fall ha läst Doktorandreglerna så att man har en uppfattning om vad som gäller. Göteborgs universitets doktorandkommitté (GUDK) får regelbundet signaler om brott mot reglerna. Det är i sig inte så konstigt, man kan bryta mot regler utan illvilja.

Men vi har också fått signaler om att det finns hela institutioner med en ingrodd kultur som ifrågasätter att man behöver följa regelsamlingen, man ifrågasätter alltså regler som i de allra flesta fall är lagstadgade. Kritiskt tänkande må vara en grundstomme i all verksamhet som bedrivs vid ett universitet, men det finns en klar skillnad mellan att tänka kritiskt och att en del av en myndighet på ett överlagt sätt bortser från lagar man inte uppskattar. Med det sagt vill jag poängtera att även om det är alla inblandades angelägenhet att regler och lagar följs, och att vi har ett så bra arbetsklimat som möjligt så är det är universitetets ansvar att det görs.

Valtider för doktorander

Lyckligtvis arbetar rektors forskarutbildningsberedning, ledd av prorektor Lennart Weibull, hårt med många av de relevanta frågorna och det är min erfarenhet att man tar problemen på största allvar. Studenterna utser två ledamöter till denna beredning, och har i år förmånen att representeras av två kompetenta personer, varav en är doktorand. Men det är inte alltid det finns doktorander tillgängliga för att vara med och utforma forskarutbildningen, och det är synd. Universitetet bär ansvaret, men för att få bästa möjliga utbildning måste vi vara beredda att ställa upp som ledamöter där förslag utvecklas och beslut fattas. Därför skulle jag vilja avsluta med en uppmaning till alla doktorander: Nu är det valtider för de flesta institutioners och fakulteters doktorander. Fundera en extra gång på om just DU kan ställa upp ett år och föra doktorandernas talan för ett bättre universitet.

ANDERS EKSTRAND

ORDFÖRANDE, GÖTEBORGS UNIVERSITETS DOKTORANDKOMMITTÉ (GUDK)

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm?

Låt fler få veta vad du tycker. Dela med dig av dina åsikter. Men skriv kort och kärnfullt. Uppge alltid namn och adress till redaktionen, men i tidningen får du vara anonym eller skriva under pseudonym. GU Journalen – som omfattas av de pressetiska reglerna – får inte lämna ut ditt namn. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är den 23 april 2010.

GU Online 15 april

Digitala resurser – möjligheter och utmaningar

Öppet hus på Humanisten, med seminarier och montrar. Kom och få svar på dina frågor! Några axplock ur programmet:

- Att dela med sig: Mathias Klang om Creative Commons
- Seminarier om upphovsrätt och om UB:s digitala resurser
- GUL-gruppen informerar om öppna sidor i lärplattformen GUL
- E-mötesverktyget Adobe Connect Pro demonstreras

Anmälan senast den 12 april • [Läs mer på www.pil.gu.se/guonline](http://www.pil.gu.se/guonline)

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Renässans för konvergensteorin

FOTO: HILLEVI NÄGEL

BARBARA CZARNIAWSKA
PROFESSOR VID GOTHENBURG RESEARCH INSTITUTE,
GRI, HANDELSHÖGSKOLAN

I OKTOBER 2010 blir det 40 år för mig på universitetet. Inte på Göteborgs universitet: här har jag bara varit i 15 år, och vad jag har förstått från GU Journalen räknas jag bland dem som är nya på jobbet. Men det är ändå dags att reflektera över tiden som har gått.

Något som jag inte är säker på om det roar eller oroar mig är att det är fler och fler saker som påminner mig om universiteten i Warszawa på 1970-talet. Vi hade där massor av utvärderingar och självutvärderingar att fylla i. De var seriösa: om man inte fyllde i dem kunde man hamna i fängelse. Men de var inte seriösa i den meningen att jag förväntades avrapportera vad jag verkligen hade gjort, eller att jag själv behövde göra det. Inom min institution fanns det alltid en person som var duktig på att fylla i sådana på lämpligt sätt, och han eller hon gjorde det åt alla. På så vis undvek man situationer som den när jag, i en attack av total naivitet, avrapporterade vad jag VERKLIGEN hade gjort till en svensk myndighet. Jag blev förstas straffad. De tyckte inte om det som jag gjorde för deras pengar och tog dem tillbaka – och jag förstår att jag förtjänade mitt straff. Så dum får man inte vara när man är universitetsprofessor.

DET FINNS (tyvärr? tack och lov?) många fler liknelser. Vi är jätteledsna för att vårt universitet inte får den uppmärksamhet det förtjänar, men hur kan vi få det om vår egen rektor inte uppskattar det vi gör? Hon har infört en OH-modell utan att rådgöra med redovisningsenheten (den bästa i landet, sägs det) och hon "diagnostiserar" organisationskulturen, tydligen utan att veta att, om man räknar bort oss själva, vi har världsberömda "visiting professors" som är specialister på just organisationskulturer.

Inte för att det bara är vår rektor som gör så här; från rektorernas närmaste kretsar hör jag att det är Sveriges rektorer unisont som har kommit med dessa udda idéer som de sedan solidariskt implementerar på oss alla. Red io: har ni tänkt på var färgen kommer ifrån?

Jag tänker inte göra en Rothstein och anklaga makthavarna för allt ont (jag är inte statsvetare). Genom att läsa Universitetslärares (min

fackliga tidning där mitt fack försvarar allt som Höskoleverket gör mot vår kritik) har jag lärt mig att nästa generation verkar redan ha fötts blind. De tror (på allvar!) att de dåliga handledarna (som utan tvekan finns) kommer att bli bra handledare genom att lära sig denna färdighet från kurser (givna av personer som inte har någon erfarenhet i frågan). De tror att oerfarna lärare blir erfarna genom att gå pedagogiska kurser (jag ber om ursäkt, alla pedagogiska institutioner; jag förstår att *ni* behöver de här kurserna). Det betyder dock inte att jag, trots mitt socialistiska (?) förflutna, är en total pessimist vad gäller kurserna: jag tror till exempel att frivilligt genomgångna kurser, givna av utmärkta pedagoger, kan hjälpa dem som vill ha hjälp.

KONVERGENSTEORI var på modet innan järnridån åkte ned för 20 år sedan; med detta menade man att de "socialistiska" regimerna mer och mer liknade de västerländska demokratierna. Är det inte dags för en ny konvergensteori, där västerländska demokratier mer och mer börjar likna kusinerna från den före detta järnridån? I så fall är det kanske bara en sak som är värd att imitera: den mycket högre intellektuella nivån på universiteten bakom ridån, som offrades i Sveriges historiska transformationer (kanske med all historisk rätt; jag ville inte ifrågasätta det – då). Inte för att de polska universiteten är särskilt intellektuella just nu. Som Michelle Lamont påpekar i sin bok *How professors think*, inom EU-sfären reformeras universitet enligt en mycket vag idé om "hur de amerikanska universiteten ser ut". Enligt henne (en fransyska som bor i USA) ser det absolut inte ut så som man tror i Europa. Men hon är också naiv: hon tror att reformatörerna kommer att läsa hennes bok och bli upplysta. Jag är helt säker på att de kommer att göra allt för att undvika det.